

Свеска VIII.

Сарајево, август 1891.

Год. V.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

Број 1086.

Окружница.

Свему српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Познато је пречасном свештенству из „прогласа“ којег сте добили преко надлежних протопрезвитерских уреда, да се намјерава подигнути споменик српском пјеснику Сими Милутиновићу, Сарајлији.

Главни одбор који постоји у Сарајеву за подизање тога споменика, још чим се образовао, знао је: да ће имати доста посла, и да ће морати улагати све своје силе, па да започето дјело изведе на дику и понос васцијелога Српства. А извешће га сјајно тек онда, ако се велика сума добровољних прилога сабере, **и ако сви буду заузимљиви, а особито свештеници.**

Већи дијел српскога народа у Босни и Херцеговини живи по селима, па њих мимоићи да не судјелују у добровољним прилозима, значи: већину и управо масу српског народа у овим покрајинама забацивати, и кад би се пак сељачки сталеж

мимоишао, главни одбор за подизање споменика тиме би учинио велику погрјешку.

И ушљед тога обратио се главни одбор на ову духовну власт с молбом: да се позове пречасно свештенство по селима у нашој богохрамној Епархији Дабро-босанској, ради сакупљања добровољних прилога за подизање споменика српском пјеснику Сими Милутиновићу, Сарајлији.

Ова духовна власт одазивајући се радо умјесној молби реченог одбора, и уважавајући предлог његов, овијем се налази побуђена позвати пречасно свештенство с топлом препоруком: **да сваки парох наше Епархије у својој парохији склопи пододбор, коме би свештеник био предсједник, а угледни првенци сељаци чланови.**

На по се позивају се надлежни протопрезвитери и надзиратељи, да се потруде и пажњу обрате, како би се пододбори

у свакој сеоској парохији склопили, и да у то име својом пастирском рјечју потстрекавају народ за скупљање прилога у горњу сврху.

Чим се који пододбор образује, нека дотични прото, надзиратељ или парох јави преко ове духовне власти главном одбору у Сарајеву, назначивши име и презиме предсједника, и чланова тога пододбора, како би им се онда послала књига за уписивање добровољних прилога. Сва дописивања са тим пододборима сеоским, нека се води непосредно са главним одбором у Сарајеву; а коме је лакше и подесније може и преко дотичног протопрезвитерског уреда, или пак преко ове духовне власти.

У напријед држимо, да пречасно свештенство наше Епархије неће се оглушити, и показати немарно у овој ствари, него се стално надамо да ће сваки у својој парохији свесрдно настојати, да се ово изведе и пододбори склопе, јер је и вријеме зато подесније и сада најзгодније, како ће се још до мало времена и љетина почети сабирати, и када би свака хришћанска душа, било мушко или женско у парохији,

могла дати ако не више а оно макар по два новчића (крајцара) и тим начином могло би се скупити најмање 900.000 новчића по броју 450.000 ерско-православни душа који живе у овој Епархији; ако не то, а оно би требало да сваки сељак — домаћин дадне и упише добровољног прилога само по 20 новчића онда би се могло скупити 1,000.000 новчића.

То би била лијена материјална корист, а још љепша морална, јер тек онда се може с поносом казати: да је сво ерпство у Босни и Херцеговини судјеловало у овоме племенитом народном подузећу.

Ослањајући се на свијест пречасног свештенства, надамо се, да ће се и овом приликом показати родољубиво осећање, и да неће изостати, него по мућности одазвати се и дјелом и ријечју, у корист подизања споменика ерском пјеснику Сими Милутиновићу, рођеном сину ових покрајина.

Из сједнице конзисторијалне
у Сарајеву, 20. јуна 1891.

А. Е. и Митрополит Дабро-босански:

Ђорђе Николајевић с. р.

71 Наредба

земаљске владе за Босну и Херцеговину од 9. јула 1891., број 52.694/Г.,
о прелажењу овоземских припадника из једнога вјерозакона у други у Босни и Херцеговини
заступљен вјерозакон.

(Одобрена превишњим ријешењем од 30. јуна 1891.).

Опће установе.

§ 1.

По установама ове наредбе слободно је свакоме припаднику овијех земаља без разлике спола, да пријеђе из једнога у други од оних вјерозакона, који су у Босни и Херцеговини заступљени, под условом, да је иста особа при здравој памети и у нор-

малном стању душевном, и то након достигнућа пунољетства или такође и онда, ако је иначе достигла потпуну тјелесну и душевну зрелост.

Истуцање из једног вјерозакона.

§ 2.

Прелажење из једнога вјерозакона у други може се тек онда правоваљано из-

вршити, ако је пријелазник (конвертенат) своје иступање из онога вјерозаконa, коме је дотле припадао, на слиједећи начин правилно пријавио.

Он треба ради тога да лично приступи духовнику онога вјерозаконa, из кога хоће да изиђе, па да му сасвијем јасно изјави, да ће напустити свој досадашњи вјерозакон.

Духовник може слободно да пријелазника поучи потанко о вјерозаконским пошљедицама његовог корака, а исто тако и да се увјери, да ли дотични то чини по својој слободној вољи и без ичијег утицања. — Такођер је овлаштен дотични духовник, да пријелазника опетовано, али то у року, који не смије прелазити три недјеље, к себи дозове и да га поново у горњем смислу поучи. — Ако пријелазник и послје ове изновичне опомене остане при свом првобитном очитовању воље, то му издаје споменути духовник писмену потврду о томе, да је уредно затражио иступање из дотичног вјерозаконa.

О овоме има пријелазник да уз приказ добивене од духовника писмене потврде лично пријаву учини код надлежне политичке власти прве молбе.

Свака таква пријава има да се прибиљежи и одмах до знања стави претпостављеној окружној области.

Показану потврду духовника треба оставити у рукама пријелазника, и само је уредовно обиљежити.

Фактично иступање из дотичног вјерозаконa настаје правоваљано тек од оног часа, који је означен у § 8.

Духовнику је просто, да горе споменутому потврду изда или не изда; у пошљедњем случају, као и онда, кад духовник иначе из кога другог разлога није у стању, да изда дотичну потврду, има се поступати, како је прописано у §§ 5—7.

Примање у који вјерозакон.

§ 3.

Примање у други вјерозакон дозвољено је само на основу правилног доказа о томе, да је дотични молитељ у смислу претходећег параграфа намјеру своју о иступању из својег пређашњег вјерозаконa у прописаном реду изјавио.

Пријелазник има да лично замоли духовника новоизабраног вјерозаконa, да га прими и том приликом има да допринесе од власти видирану потврду свога досадашњег духовника (у смислу § 2. односно § 5.).

Примање у новоизабрани вјерозакон смије се дозвољети само на основу овога доказа, и то најраније након два мјесеца од дана, кад је област узела на знање очитовање о иступању.

О извршеном примању пријелазника обвезан је духовник новоизабраног вјерозаконa, да учини пријаву код надлежне политичке власти прве молбе, која ће саопћити ову пријаву претпостављеној окружној области.

Судјеловање области.

§ 4.

У питањима прелажења овоземских припадника из једнога у други у земљи заступљен вјерозакон спада у дужност областима у Босни и Херцеговини, само на то да пазе, да се тачним вршењем установа ове наредбе онима, којих се тиче, зајамчи потпуна и од сваког утицања проста слобода воље.

Извршивање овог надзора повјерено је политичким областима, те према томе спада у дужност политичким областима прве молбе (котарски уреди, владин повјереник у Сарајеву) слиједеће:

1. надзор у опће, да се тачно извршује ова наредба;

2. право да казне оне, који би радили против исте;

3. биљежење свију пријављених очитовања о иступању и прелажењу из једнога вјерозакона у други;

4. примање пријава и спровођење предизвиђаја за верификације (§ 5.) Спровођење пак тих верификација спада у дужност окружним областима (§§ 6 и 7.)

Учештвовање области у верификацији.

§ 5.

Расправа за верификацију одређује се не уреда ради него само на молбу пријелазника или, ако је исти још под очинском власти, на молбу његова оца или старатеља или на пошљетку на молбу духовника једног од оних двају вјерозакона, којих се промјена вјере тиче, и то само у слиједећим случајевима:

1. ако духовник из каквог било разлога не изда затражену писмену потврду о очитовању иступања из вјерозакона (§ 2.) У овом случају наређује се расправа само на молбу пријелазника самог;

2. ако која од оних у почетку овог параграфа набројених особа пориче, да је пријелазник пунољетан или да је тјелесно и душевно потпуно зрео (§ 1.);

3. ако која од тијех особа противи се тврдњи, да је пријелазник при здравој памети и у нормалном душевном стању;

4. ако која од тијех особа тврди, да је пријелазник блудњом, лукавством или силом потицан био при слободном очитовању своје воље, у колико се ту не би већ унапријед показала обиљежја кажњивог дјела, које потпада под казнени закон.

Почетак поступка у верификацијама.

§ 6.

За спровођење расправе у верификацијама, позвана је окружна област оног

подручја, у коме пријелазник стално пребива.

За подручје главнога града је окружна област у Сарајеву као овјеравајућа област.

Молбу, да се поведе расправа о верификацији, ваља да преда дотична за то овлаштена особа (§ 5.) лично управитељу уреда дотичне политичне власти прве молбе и то у облику записника.

О поднашању такове молбе дужна је речена област да одмах учини пријаву на претпостављену окружну област, али уједно и да извијести дотичне духовнике обадвају вјерозакона, којих се промјена вјере тиче, и док год се не сврши расправа у овој верификацији не смију ови духовници пријелазнику с једне стране нити издати потврду о захтјеваном иступању, нити с друге стране, ако је ова потврда већ издата, на основу исте дозволити примање у свој вјерозакон.

Спровођење расправа у верификацијама.

§ 7.

Расправу у верификацијама има да одреди окружна област на кратак рок, најкасније за три недјеље од дана кад се дотична молба поднесе. Расправа се одржава у сједишту окружне области под вођењем окружног предстојника или у његовом отсуству под вођењем законитог му заступника а у присутности чланова котарског управног меџлиса онога мјеста, у коме окружна област има своје сједиште, и морају на сваки начин бити присутни на расправи они чланови меџлиса, који припадају оној вјероисповјести, коју пријелазник намјерава да напусти, као и оне коју је себи као нову изабрао. Чланови меџлиса врше своју дужност као званични присједници са савјетујућим гласом.

На расправу у верификацијама треба лично да се позову сви учесници као и

сви случајно потребни свједоци и стручњаци.

Ако се на тој расправи само ради о издавању потврде о очитовању иступања из једног вјерозаконa, онда се има поступак само на то ограничити, да пријелазник даде своје очитовање пред дотичним лично позваним духовником у присутности повјеренства, па да се ово очитовање од стране уреда на знање узме.

Али и у овом случају треба пружити прилике духовнику, да пријелазнику дадне у § 2. споменути духовну поуку и то на засебном мјесту без свједока.

Ако дотични духовник неби дошао на редовни позив, онда треба повјеренство да то уредовно константира и пријелазнику да дозволи, да своје очитовање о иступању одмах пред повјеренством даде; исто очитовање има онда да врјиједи као правоваљано у смислу § 2.

Ако се ради о верификацији пунољетства, потпуне тјелесне и душевне зрелости или нормалног стања памети и душе пријелазника, онда треба о томе спровести тачан повјеренствени поступак и позвати на исти све потребне свједоке и стручњаке.

На исти начин има се поступати и у том случају, ако се је тобоже на пријелазника утицала блудња, лукавство или сила, у колико при томе не изиђу на видјело обиљежја кажњивог дјела против кога се поступа уреда ради по казненом закону.

У случају, ако се тврди, да имаде блудње, лукавства или силе, може окружна област на предлог оца или старатеља, односно једног од дотичних духовника а по закључку повјеренства да пресудом нареди, да се дотични пријелазник на

извјестан рок, који не смије пријећи 14 дана, смјести на какво неутрално мјесто.

О току расправе треба саставити записник и у исти завести исказе преслушаних странака, свједока и стручњака као и глас приједника.

На основу овог записничког установљења пресуђује надлежна окружна област одлуком питање, које је предмет верификације, и ова одлука заступа у даном случају у смислу § 2. ове наредбе потребну потврду духовника о датом очитовању иступања, односно заступа она све доказе, који су нужни, да се испослује промјена вјере.

Против одлуке окружне области у верификацији допуштен је уток на земаљску владу у року од 14 дана од доставе дотичне одлуке.

Дефинитивна ваљаност прелажења у други вјерозакон.

§ 8.

Прелажење у који нов вјерозакон има се сматрати као правољно завршено тек у оном часу, кад је пријелазник у новоизабрани вјерозакон у смислу § 3. фактично примљен и кад је о томе у истом параграфу прописана пријава области учињена.

Тек у овом часу губи остављени вјерозакон сва права, која је имао према особи, која је из њега иступила, као што и пошљедња спрам овога сва права губи.

Казнене одредбе.

§ 9.

Сваки прекршај ове наредбе, у колико исти не потпада под казнен закон казниће се глобом од 10 до 500 форинти, а у случају, да се глоба наплатити не може, затвором.

Највећи гријех.

Приказано онима, који не поштују Бога.

Написао **Јосиф Л. Кочовић**, богослов и српски учитељ.

(Наставак).

Тешко томе ко нештује Бога,
И његове заповјести руши;
Јер том' нема живота вјечнога,
Адски огањ спреман му је души. —
J. L. K.

II.

У св. Писму љуто се пријети и казна изриче таковима. У књизи „Левит“ пише како заповиједи Бог Израиљћанима, да камењем убију у онај час свакога, који би похулио на Њега (XXIV. гл. 16. ст.) И на другим мјестима св. Писма изриче се иста казна тим безбожницима. По многијем градовима и селима, не само хришћанскијем, него и незнабожачкијем, строго су осуђивали хулитеље. Тако: били су их, језик су им из уста вадили, руке отеијецали, па и сам живот одузимали. Ко је читао историју аријеве судбе, тај ће лако познати величину мука, које због хуле долазе на људе, јер не само да га несрећа очекиваше на оном свијету, већ се ни на овом свијету с' душом не растаде као што се остали људи растају, вели се да издану на оном мјесту које је самом њему доликовало.

Несторије, цариградски патријарх, као и Арије бијаше обасуо хулама Господа Христа и његову пресвету матер, па за то му изрекоше св. Оци на III. васељенском сабору у Ефесу 431 године ову осуду: „*Господ наш Исусе Христос, кога је он (Несторије) хулама обасуо проглашује кроз овај најсветији сабор, да је Несторије лишен епископскога сана и да је одлучен од свештене заједнице.*“

Кад најљубиво проучимо свеопшту свјетску Историју, видјећемо, да су читаве државе и народи морали пропадати због хуле, безбожја и непоштовања Бога.

Негда славни и горди Рим, који је био готово цијелијем свијетом завладао, бијаше изашао са својим царевима, великанима и раскошним грађанима на највећу тачку безбоштва и неморалности. Та није се он на Бога освртао, него га је хулама обасинао, његове заповијести рушио а слуге божијег олтара убијао. Но све је то својом несрећом а најпошће пропаћу платио. Пред хунскијем Атилом пао је на кољена и молио са ријечима: „*Рим, некада господар цијелог свијеша пада пред-а-те и моли те за милост!*“

Напошљедак године 476. под императором Ромулом Августом би коначно порушен и разорен, да до оне своје величине никад доћи неће.

Наполеон први император од Француске бијаше задрмао свом Европом али због тога, што похули на Бога, желећи проширити у народу своме безбожје, пропаде, јер кад оно 1812. удари огромна француска војска на Русију, би страшно поражена, колико јуначким мишицама богобојажљивих Руса, толико природнијем непогодама и зимом, па се од те силне Наполеонове војске, која је *милион* људи бројала, једва неколико хиљада спасти могло, да свој страшни пораз осталијем Французима и свом свијету приповиједа.

Шта може учинити непоштовање Бога и неиспуњавање његовијех заповијести, а шта поштовање, побожност и тврда вјера, можемо ми Срби и у нашој српској Историји да видимо. Кад је српско царство пошље смрти Душанове тирјансвом и деморализацијом Вукашиновом поколебано и расклимано било, а најпошће на Косову и пропало и српски народ у турско ропство отправило, шта је учвијељени и у несрећени народ српски кроз пет стотина година тешког робовања сачувало од крајње пропасти?

Ништа друго него тврда вјера у Бога и његову моћ, надежда на божију милост, којом су српски народ родољубиви свештеници и побожни калуђери с' Јеванђељем и крстом у руди тјешили, бранили и ублажавали. Само тврдом вјером у Бога и надом на његову доброту и милост, трпио је народ и подносио многа гонења и тирјанства турска и није се дао сав потурчити и упропастити осим неколико, а највише наших босанскијех, славоклепних и среброљубивијех Срба, него је остао у православној праћедовској вјери својој, која нам је највећи наш аманет — народност српску сачувала.

Шта је учинила православна вјера нама Србима, па да је она и нашу српску народност сачувала видимо отуда: *што се само они Срби Србима називају, који православну вјеру испови-*

једају, а сви други (осим нешто Далматинаца особито Дубровчана римокатолика и неколико другијех, који се имена „Срб“ не одрекоше, већ га шта више од увјек најбоље цијенише и бранише, као што и данас чине) и ако су по крви, по земљи и језику прави Срби, а ако другој којој вјероисповјести припадају, опадају од српске народности, па се називају или именом земље у којој станују, или именом ког другог народа, само не ће да реку да су Срби. Да су Срби у тешким и чемерним данима свога пететогодишњег робовања отпали од Бога од вјере православне и цркве, да су обасипали хулама онога, ко их је у данима несреће и пропасти сачувао; да су дигли глас свој на Бога, цркву и вјеру, може бити да би се српско име данас рјетко чуло, може бити да ни оне двије мале државице *Србија* и *Црна Гора*, не би данас постојале на овоме земном шару.

Тврда наша вјера сачувала нам је све, што ми Срби данас имамо, нашу лијепу народност српеку и прекрасне обичаје, који нас одликују од свијех народа и узносе нас над њима. Ако будемо и у будуће чврсти и постојани у прабадској православној вјери својој, ако се будемо чували безбожности и од одвратности, усрећиће нас преблаг Творац и бићемо: „*срећни, моћни благословени*,” и док год смо му вјерни, појаћемо: „*покландо пкнн!*“

И тако као што Историја свједочи, хула доводи поједине људе и читаве народе до пропасти у овом животу, одузима им слободан живот а баца у тешко ропство, одакле се лако не могу избавити; а тврда вјера уздиже народе до највећег врхунца славе своје.

Промислимо само колико човјек пострада оvdје на земљи и које муке претрпи кад похули на цара земаљског, или у опште на старјешину и господара које државе. Та проведе ти тај по неколико година у мрачној кући (тамници). Многи тамо и умре, други опет буде стрјељан, а *шрећег уз дирек приштегну — објесе*. Причао ми је пријатељ, да он познаје човјека, који је неколико мјесеци био затворен само, што је у пијанству ножем боцнуо владареву слику.

Из свега се да дознати колико је страшно и грјешно богохуљство и само кад га ко помене побожне и благочастиве људе обузима велики

страх. О! безуман ти је такви човјек! Како не промисли коме досађује. Да ли неком смртном човјеку, или цару земаљском? Не, него највећем судији цијеле васионе, превјечном цару коме око престола пјевајући служе Анђели, чијој се заповијести покоравају: стихије, мора, вјетрови и све твари, кога се бездан плаши и коме се клања сваки род, небески и земаљски.

III.

Ни у највећим биједама и несрећама не треба да ропћемо на Бога, него треба за све да му благодаримо и да му се молимо. Оvdје ми се и нехотице намеће, да се сјетим оног красног примјера још из старог Завјета о праведном и многострадалном Јову.

Јов бијаше праведан и богобојажљив човјек, имао је седам синова и три шћери; он бијаше врло богат, имао је седам хиљада оваца, три хиљаде камила (дева), пет стотина говеда, многе слуге и свега блага изобилно.¹⁾ Но Бог пусти велику несрећу на овог праведног човјека и лиши га свега добра у један дан.

Тако један пут дође му изненада један слуга, те му реће: „*Господару! дођоше из далеке земље људи, одведоше сву стоку и побијаше слуге, само сам ја ушкао, да ти јавим зао овај случај!*“

Истом што овај у ријечи бијаше, дође други гласник и овако рече: „*Вашра је сасалила сво твоје имање, једва сам се ја избавио и дошао, да ти донесем несрећну вијест.*“ Тек што је овај то изговорио, ево трећег, који му рече: „*Синови твоји и шћери веселише се у дому најстаријег ти сина, наједанпут дуне јака бура, сруши кућу и поби ти сву дјецу, једва сам се спасао, да ти донесем овај шужан глас!*“

Ријечи ове истина као гром поразиле су праведног Јова, али он није похулио на Господа који је допустио, да све то тако буде, него му се поклатио и овако рекао: „*Го сам изишао из ушробе машере моје, го ћу се и враћати онамо. Господ даде Господ узме, како је Господ хитио тако се и збило; нека је благословено име Господње.*“

Историја о животу праведног Јова нека нам буде образац, како да се владамо кад наиђу на нас биједе и невоље, јер је боље претрпити

¹⁾ Као што нико не имађаше у земљи, гдје је он живио.

највеће муке па и умријети, него похулити на Бога.

Из јеванђелске повјести знамо да је Спаситељ рекао својим ученицима: „*непријатељи ваши гонећи вас, ружиће вас, зашварати и на сваке муке мешати имена ради мога, па кад све што претрпите биће велика наплата ваша на небесима, гдје ћете пољубити вијенац правде.*“ И заиста апостоли су вољели и најжешће муке претрпити па и живот изгубити, него да се Христа одреку и каменом на његову науку баце. Св. апостол Петар био је стрмоглавице на крсту запапет, а није се хтјео одрећи Бога и божаствене науке. Павле драговољно пострада за Господа и би мачем посјечен, но не заборави Христовијех ријечи: „*Не убојавајте се од оних, који убијају тијело, а душу не могу да погубе.*“ Сви остали апостоли поднијели су велике муке ради Христа и његове науке, којој су свагда остали вјерни. Кад би их Јудеји ухватили, мучили, у тамницу бацали и најпошље пустили из затвора, они би опет проповиједали Јеванђеље.

Исто то чинили су св. оци, а и други бољубиви људи. Наши прађедови на пушци и на ножу чували су св. православље, а свештеници гледали су кад ће као жртва пасти у руке непријатељске, али при свем нису клонули духом, него су храбрили хришћанске борце и Богу се молили за њих. Никад се нису обзирали на опасности, које су их суверетале при обављању свештеничких дужности. Кома од нас нису позната страдања, која су наши прађедови са својим духовницима претрпили? Ко од нас није чуо у какву су они ватру газили, све ради свете вјере своје и српског имена? Ко напошљедак није дознао за њихово храбро и јуначко пожртвовање?

Али за све Господ их је највећа наградио на небу, а њихови потомци не заборављају их овдје, већ их помињу, хвале, славе и за душе њихове Богу се моле, што ће се чинити док је Србина и српскога рода.

Од нас, који данас у слободи живимо, не тражи се толико пожртвовања; нама је много лакше у овом добу бранити и чувати своју свету вјеру и народност, јер имамо разне потпоре, а дата нам је слобода, коју прије нијесмо уживали. Но при свему томе многи се показују хладнокрвни према вјери својој и да је само то него за малу ствар пеују и грде.

Све што је до сад речено нека опамети хулитеље, јер је худа највеће безаконје, а при том је велика неблагодарност говорити против спаса и благодјетеља свога. Кад се промислимо добро и разбистримо опрезно, видјећемо да нам тај грјех ни с које стране не користи. Сви грјехови у опште кваре душу, а неки и душу и тијело, ради чега треба да их избегавамо и да их се клонимо као од смртоносне змије, јер не видимо да уједају а трују, не видимо да бију а убијају, не чујемо да куну а проклињу, не водећи у ватру запаљују, не бацајући у воду топе. Неки грјехови дају окорјелом тијелу сладости и уживање ради чега се безумни варају и падају у несрећу, као тице на замке или рибе на удицу. Али помнути грјех нема никаква укуса, сласти ни добитка, а ни тијелу не користи, него га као што је прије речено штети, не користи ни здрављу пошто човјек губи старање божије о себи, а и већина болести долази због неиспуњавања закона божијег: „*страх господњи додаје дане а безбожницима се године прекраћују.*“ (Приче Сол. X 27.). Даље нема човјек мира ни спокојства, јер га савјест мучи и гризе. Тешко је таквом грјешнику помислити на смрт, боји се и мучи, плаче и помаже, зове сроднике у помоћ кад му се душа од тијела растаје, они му не помажу.

Реци сад хулитељу кад те нечастиви наврати да хулиш, какав интерес имаш? које си се сладости насладио, какав ли добитак страћу хуле стекао? да ли си излијечио какву болест тијем, што си бешчастно име божије, или ти се угасила страст? да ли си умањило тугу и надокнадио какву штету своју? Зар не видиш, да си поред велике ране и штету направио, јер ондје гдје је била само једна и то тјелесна болест, додао си друге болести на душу, чија је штета већа од оне, коју си имао примити за прву болест?!

Добре и благодарне слуге не само да не хуле саме господаре своје, него не трпе да им ко други хрђаво говори о господарима. Тако многи према своме цару, да би му се показао вјеран, не пеује га сам, а не трпи ни друге да га пред њим пеују. А колико више треба да поштујемо небесног цара? Не само да не треба викали на њ', већ кад помињемо његово свето име, треба да скочимо са земље на ноге, скинувши капу с' главе да о Њему говоримо, као што су

наши стари радили, а и данас то чине побожни људи у сретним и богољубивијем земљама, желећи тијем исказати своју смиреност и оданост својему Творцу. Старац који ваљда ни једне црне длаке нема у глави, не заборавља никад име божије, у сваком тренутку на сваком мјесту хвали он Господа и његове свете заповијести испуњава, молећи му се, да му опрости грјехе, да га избави од биједи и да му дарује рајско насеље. Он умире мирно и спокојно, зна да га већа слава чека на небесима. Овамо посијао добро и на вријеме, марљиво обрађивао, тамо ће по готову још боље скупљати и жети.

Ми данас не ћемо да то чинимо, него нас има који грдимо жизнодавца. За то ћемо поживити двадесет до четрдесет година или ни толико биједно и жалосно; кад нас биједи и несреће опамете да се обратимо бојим се, би ће касно! Поживимо ли и два пута толико, кажњени ћемо бити на други начин. Најпошље умријећемо плачући и вичући, ал' нам не ће бити користи. Па шта нас чека пошље смрти?

Ево шта: *кукољ смо посијали, кукољ ћемо и жети, паклу смо нагињали и љубили га, а он нас боље својим пламеном миловати и мукама мучити!*

Сад нека свак суди колико је неправедна, непоштена, гадна и страшна хула.

Ни Мухамеданци, ни Јевреји, па ни Незнабошци не хуле на Бога, или потоњи своје богове, који немају моћи никакове, кад су дјела руку њиховијех. Кад Мухамеданци чују кога да хули Мухамеда, они, ако га не могу казнити, зачепљају уши своје. Јудеји имају обичај да раздиру хаљине своје кад чују да ко Јехову — Бога хулама обасипље, па и камењем су затрпавали хулитеље.

Ко хоће да се избави од тога неваљалства нека уобичаји пјевати. У пјесмама нека узноси Господа и његову св. матер са осталијем светитељима. Тако радећи заборавиће оно велико неваљалство, а то је лијепо изказано у оној народној посланици: *„Кс пјева зла не мисли.“* За тијем нека се често моли Богу, слави га и благодари му свакад и свуда, а ако зна читати, нека чита побожне молитве, свето Писмо, књиге светигјех отаца и другијех благочастивијех људи. Ко не зна читати, тај ће се и онда добро Богу помолити, ако при свакој прилици са свег срца

рече: *„Боже помози“*, *„Господи помилуј“*, *„Боже смилуј се и опрости ми грјехове“*, или ако зна „оце наш“ нек га усрдно прочита.

У свему ћемо наћи велику срећу, духовну храну и пиће, корист и спасење својој души, као да би се са светима дружили, јер све то казује души стазу живота, чисти је од грјехова, изводи је из мртвила а приближава своје Творцу — Богу. Тако су чинили сви светитељи и пророци, између којих велики пророк Језекиљ вели: *„Нико није као ти Господе; велики си и велико име твоје у сили. Ко се не би тебе бојао царе над церевима! јер теби што припада, јер међу свијем мудрацима у народа и у свијем царствима њиховијем нема таквога какав си ти* (гл. X. ст. 6. и 7.) На тај начин укорјениће се у души нашој обичај, да свагда пјевамо Господу Саваоту и да га прослављамо, што непрекидно чине ангели на небесима.

Ако је ко толико неумолива срца те не ће да слуша и не ће да се прође неваљалства, томе опет велим, нек зна, да га Бог створи за то, да га хвали, слави својим богоугоднојем животом: *„тогш ко елим творнић“*, вели апост. Павле, *„тоздани ко Христѣ Индрѣ на дѣла кляга, љже прежда оуготока Богъ, дя къ нухъ ходнић* (Ефесц. II. 10.). Тај нека се сјети страшних мука, које су одређене грјешницима, нек га те муке устраше како би се одрекао безбожних дјела. Треба добро да зна како ће бити уништен и строго кажњен ако се не поправи, јер: *„Невоља и тука на сваку душу човјечјају, који чини зло“* (Рим. II. 9.)

Свети Јован Богослов у Апокалипсису вели за Антихриста, који ће, кад буде дошао на земљу пред страшни суд, хулити на Бога, на цркву и вјеру: *„И би узваћена звијер, и с њом лаживи пророк, који уици пред њом знаке, којима првари оне, који примише жиг звијерин и који се поклањају икони њезиној: живи бише бачени обоје у језеро огњено, које гори сумпором“* (гл. IXX. ст. 20.). Пророк Исајија приповиједа нам, како је Господ послао анђела, који је побио само за једну ноћ неколико хиљада Асирјана, због хуле нечастивог им цара Сенахирима. Кад је асирски цар Сенакирим освајао многе градове по разнијем земљама у Азији, наумно бијаше да освоји и Јерусалим, за то поручи Израилћанима преко свог посланика Равеакла: *„Немојте да вас вара Језекија говорѣки:*

Господ ће вас избавити. Је ли који између богова других народа избавио своју земљу из руке цара асирскога“ (гл. 36. ст. 2 и 18.) Због ове поруке био је цар асирски страшно кажњен, јер: „Тада изиђе анђео Господњи и поби у околу асирском сто и осамдесет и пет хиљада: и кад усташе у јутру, а то сами мртвачи“ (гл. 37. ст. 36.) То је учинио Господ за то, да би дознао горди хулитељ колику снагу има Он. Даље приповиједа Исаија: *дигаше се синови на оца својега, убише га мечем и један од њих завлада мјесто њега* (гл. 37. ст. 38.). Али и праведно је што отступише дјеца од оца, јер и он отступи од Бога.

Зар који од онијех што вичу на Бога, није налазио у св. Писму и другијем светијем књигама пријетње и казне, које се таквима одређује? Зар се није увјерио и освједочио, да Бог по свом правосуђу казни свакога, ко га не поштује и ко му се противи?

Да би се тим увјерили о свему и да би се поучили, мислим, да неће бити сувишно ако овдје наведем неколико кратких приповиједака. Те сам, као и нешто о богохуљству нашао у књизи: Амарталон Сотирја (Грјешних спасеније) и превео их са славенског све четири. Књига ова написана је рукописним словима, а налази се код г. Ристе Кочовића (Павловића) у Фочи. Доста јој има година, али је још тврда и неподерана. О њој мислим да ће гдје још бити.

Из настојечих приповјетчица можемо дознати како пролазе хулитељи, у њима се огледају патње и муке, које су претрпели и које ће претрпити такви људи; оне треба да опомену свакога, како би се својих тешких грјехова опростио и избјегао ону или онаку казну.

Ево све четири приче:

1. У неком граду био колар, који је ради сваке па и најмање кривице хулио. Кад је једног дана возио пуна кола људи пукао је из неба гром и запалио само њега једног, не повредивши никога од људи, који су с' њим ишли. Ни коња ни дрво од кола, не запали гром, а то да се заиста зна, да га је постигла несрећа од Бога, т. ј. казна за хрђаво дјело.

2. Лађар неки прелазаше преко воде с' лађом и како се појави противан вјетар похули на Бога. Вјетар одмах преврну лађу у воду те иста потону као камен. У њој се утопи и лађар премда

је знао добро пливати. Кад га другови извадише из дубине воде, нађоше га без језика. За кратко вријеме не виђаше главе на њему, од чега се пренадоше и побјегоше, а тијело његово постаде оног сата пред свима пљеном нечастивијех.

3. У Паризу живљаше неки славни кнез по имену Симон, човјек мудар и књижеван. Но како је био сувише горд, то је једном приликом говорећи високу и знатну бесједу о филозофији при крају исте изговорио ову хулу: „Три су човјека била на земљи и у свијету, који су својим знањем и науком узели у област цео свијет и покорили сву твар: Мојсеј, Христос и Мухамед. Мојсеј превари Јудеје, Христос Хришћане, а Мухамед опет своје народе!“

Чим је ову хулу изговорио био је рањен од свевишњег Бога и пао на земљу као мртав. Кад су га његови сродници однијели кући, лежао је у мукама три дана и три ноћи. Мучио се неисказано, болест му је била страшна тако, да су многе ране невидимо долазиле на његово тијело. Од великих мука изгубио је вид и говор а рикао је као лав у пустињи. Кад је дошао крај живота његова повикао је: „Алкида помози!“ (ова је била његова суложница) и овим страшнијем гласом предао је своју душу ђаволима. Тај догађај јако је устрашио становнике поменутог града, који су се чували, да у будуће не хуле, и тако да не напану на њих страшне муке, које снађоше несретног хулника.

4. У некој земљи живио грађанин, коме је похулити било нешто обично. Он је могао похулити Бога као друга свог без икаква страха и стида. Кад је једном играјући погубио све новце изузимајући само један динар, похулио је на Христа Бога и његову св. матер а призвао у помоћ нечастивог, који му се и јави и запита га шта ће од њега, а он му одговори: „Даћу ти душу и тијело узми овај динар од мене!“ А ђаво узевши новац поста невидим. Сјутра дан, када стајаше човјек тај у кући својој врло рано док још није ништа окусио, размишљаше са великом тугом, као каква луда о оном, што учини јуче.

Испред куће прошла је нека сиромашна жена, која је за љубав божију поискала од њега милостињу. Он јој на молбу рече: „Не ишти у мене за љубав божију, јер ја с' њим немам части него ишти за име нечастивога, који је мој

господар.“ Сиромашна жена, чувши ово зачуди се јако и препаде, па отишавши приповиједа својијем сусједима о ствари, која јој се догоди. Сусједи њени одоше поменутом несретнику и упиташе га за што је он то говорио, а он им све каза, шта се с' њим догодило. Ови су га савјетовали да се покаје, да плаче за грјех свој и да ниште опроштај од свемогућег Бога. Он им је на савјете одговорио: „Није могуће да то учиним, јер се самовласно предадох ђаволу.“ Ово изговоривши повика: „где иду кнезови мука, да ме узму; јао мени окајаном; оставите ме, да идем с' њима да ме не муче још горе!“ Кад су хтјели људи да га придрже, узеше га нечастиви и понијеше са собом. Идући стадоше га мучити, а оставише оне што се с' њим у кући налажаху јако уплашене.

Сви ови, и овима слични, догађаји, догађали су се не само ради казне грјешницима, већ и ради поуке другијем људима.

Таковијех примјера бивало је свагда, бива сада, а биће их и у будуће. Неки од хулитеља убијени су громом, други су устрјељени стрјелама, а трећи су покварили и погубили удове своје. Тако накарађени ишли су од града до града те приповиједали свијету силу и славу Божију.

(Наставиће се.)

Муке њихове треба да нам послуже као примјер и поука, како би се свакад убојавали да не би пострадали тако или горе.

Бога су хулили и Јудеји кад су роптали на Мојсеја у пустињи. Тога ради кажњени су, да ни један није могао ући у обећану земљу — Ханаан. Кад ови сви ради тога грјеха помријеше у пустињи, колику ће већу казну имати они који без страха и стида вичу на Бога? И дан данас тај порок живи међу људима, шири се све већма и код нас у овим крајевима. Данас ћемо и од дјце да чујемо таквих ругоба и псовака, каквих нијесмо могли чути у прво доба ни од највећих грјешника. Наш народ данас није опрезан како би требало да буде. Не ћу да речем сав народ, али смијем речи њих доста радо примају туђе обичаје и њима кваре наше лијепе старе. Прије неколико година није се могло чути псовање, а данас доста и премного.

Неко чује од каквог кочијаша, раденика или кога било да псује, па и он одма, а не ће од странца да научи како се ради, води трговина, земља обрађује, те нам зато хоће туђи готово све из шака да избију. Но да смо ми у свачем мало опре нији мање би њих било.

Апостолски мужевии.

(Наставак).

III. св. Поликарп, епископ Смирнски.

У вријеме, кад се је вјера Христова у лицу ревностијех мужева апостолских мало по мало распрострла по цијелом свијету — јудејском и незнабошком, многобоштво се старало тада да помоћу државне власти уништи дјело Христово. Већ од времена Марка Аврелија (од половине II. вијека) почеше излазити и едикти о свеопштем гоњењу цркве Божије, и крв хришћанских мученика обилно се пролијевала по цијелој римској империји. Клевете и лажи незнабошких фанатика, које су онајпре замјењивале још неиздане кржаве указе, сад су их допуњавале и свуда су налазиле средства за осуђење Хришћана као противнике

богова и нечастивог клањања орловима, које су носили пред римским војскама, и као противнике императорских статуа. Отказ приносити пред њима тамјан сматраху као светотатство — достојно смрти, а исповједање друге религије осим државне у виду идолопоклонства, као побуну. Један од многобројних страдалаца у вријеме М. Аврелије и истинитих исповједника вјере Христове бијаше св. Поликарп.

Чувени епископ II. вијека, св. Поликарп стајао је у блиском одношају с многима од св. Апостола, који су га, по свједоци св. Иринеја — наставили у вјери Христовој, и заједно са Игњатијем Богоносцем бјеше он љубимац — уче-

ник Јована Богослова. По одређењу Апостола а особито по жељи Јована еванђелиста бје он рукоположен за епископа Смирнске цркве. По старом предању, чудно виђење, које се је виђело у моменту његовог посвећења, показало је народу, да је он прави изабраник Божији. Предање вели, да је необична свјетлост у једаред озарила Поликарпа, да је бијела голубица лијетала над његовом главом, да су га многи вјерни славом озарена видјели, — а други опет — у војничкој оправи као за бој спремна. Апостол Јован и пошље је увијек горио великом љубављу према благочастивом епископу Смирнске цркве, те у Апокалипсису њеном анђелу — предстојнику објављује он о њему виђење, које се збити има. „Не бој се оног, што претрпјети мораш; ето ђаво ће неке од вас метати у тамницу, да вас куша, и имаћете невољу десет дана. Буди вијеран до смрти, и даћу ти вијенац живота.“ (2, 8.—11.). Многи најстарији учитељи цркве предпостављају, да је у том изображењу анђела Смирнске цркве тајновидац мислио самог св. Поликарпа; барем су црте тога изображења нашле прекрасно оправдање у животу и смрти Поликарповој.

И заиста, доста је муке и опасности предстојало св. мужу у течају његове многогодишње службе Богу. Карактеристичне црте о општој његовој дјелатности сачувале су се у споменицима, који представљају његове одношаје према другу св. Игњетију, епископу антиохијском, и према ученику св. Иринеју, епископу Лијонском. Посљедни се овако о њему изражује: „Поликарп је увијек учио оно, што је и сам примио од Апостола, оно, што учи црква и што је истина. Ми имамо о том свједочанства од свију цркава Азијских и оних, који су до сада прејемници Поликарпови“. Ево, између осталог, свједочанства о сталности, с каквом су се мужеви апостолеки држали учења, које су примили од апостола! Веома је жаловита успомена св. Иринеја о свом малоазијском учитељу, коју је он оставио у писму Флодину, који је такођер био ученик Поликарпов, но који је послје потпомагао мнијења неправославна. „Нису нам такво учење предали предшастници, који су слушали саме Апостоле. Ја сам био још врло млад, кад сам те видио у Малој Азији код Поликарпа, Ја би сада могао показати мјесто, гдје је сједио блаж. Поликарп и бесједио, могао би оцртати његов ход, начин његова живота и спољашњи изглед, његове бесједе народу, његово братско дружење с

Јованом, како је он спомињао његове ријечи и приповиједао, што је чуо од њега о Господу, о науци и чудесима његовима.

У вријеме гонења Домицијанова, Трајанова, Адријанова и Антонинова јавља се св. Поликарп тврдим и неустрашивим пастиром цркве, који је увијек готов жртвовати свој живот за име Христово. Но гонења га прођоше сретно, и по милости Божијој дуго је он вјернима служио као живи образац свију хришћанских врлина и сви су е особитом побожношћу свртали пажњу на науку ученика апостолског. Поликарп је непрестано проповиједао ријеч Божију, побијао јеретике, и многе, који су били преварени лажљивим учењем, обратио правој вјери. Иринеј између осталог прича, како је једном Поликарп, кад је срео јеретика Маркиона те кад га је овај упитао: „Познаш ли ме?“ Одговорио му: „Познам, ти си првенац сатанин!“ Св. Поликарп ревни се старао за распрострањење еванђеља не само у области, која бјеше повјерена његовој бризи, него и у одаљеним предјелима. Он пошаље славног Иринеја и с њим неколико ученика својих у Галију — данашњу француску, да проповиједа хришћанство.

Старајући се за благо цијеле цркве путовао је Поликарп већ под старе дане своје у Рим, да се посавјетује с римским епископом Аникитом (157. — 169. г.) о времену празновања Пасхе. Црква Смирнска и неке друге малоазијске цркве светковале су Пасху у 14. дан првог мјесеца (јевр. Нисана) иза прољетњег равноданства (aequinocetium), посвећујући ју успомени последње вечере Спаситељеве с ученицима и установљене на њој тајне Евхаристије. А Хришћани западних цркава давали су Пасхи значај годишњег празника васкрсења Христовог и празновали су ју у први недељни дан послје прољетњег уштапа (пуног мјесеца.) Свака црква основала је свој обичај на предању апостолском. Савјетовање није сагласило епископе и спорно питање, које се тичало не битности догмата, но само мјестног обичаја, бје ријешено у правом хришћанском духу мира и љубави тако, да је свака црква и надаље задржала своју пракеу. А у знак тога, да ни Поликарп ни Аникита једнако нису нашли у том узрока да наруше узајамно општење, Аникита је стога указао епископу Смирнском част, што му је дозвољено, да може у римској цркви свршити тајну св. Евхаристије. У вријеме свога борављења у Риму Поликарп је с великом силом убјеђења и свете рев-

ности на једаред опровргавао лажна учења јеретичка, која су се овдје угнијездила, особито Валентинова и Маркионова и ревносно се старао, да сачува вјерујуће од заблуда. У ту сврху напасао је он, по свједоци Иринијевој, неколико посланица црквама, и неким лицима, од којих је до нас дошла само једна — посланица филипланима, гдје Поликарп учи већим дијелом ријечма самог Еванђеља и посланица апостолских. У њој препоручује он, да је врло потребно придржавати се учења апостолског и избјегавати новотарије; даје упутства чиновима црквене јерархије, свијема савјетује да се подвизавају у трпљењу и у свима хришћанским врлинама; а св. Игњатија представља као образац трпљења хришћанског.

Наскоро послје повратка Поликарпова из Рима распламтило се страшно гонење, у које је вријеме дуг и трудан живот епископа Смирноског увјенчан славним мучеништвом. То гонење и смрт Поликарпова доста вијерно и потанко описана је у посланици, коју је у то вријеме Смирнска црква писала, цркви филмелијској и коју Евсевије спомиње у својој црквеној Историји. Као што се из исте посланице види, гонење је било врло жестоко. У Смирни је живјело врло много Јудејаца, који су још више него незнабошци мрзили Хришћане и старали се да им чине сва могућа зла. Већ је приличан број исповједника имена Христовог прије Поликарпа претрпио многоразлична мучења и смрт од ватре и звјерова. Особито је народ био раздражен поражавајућом одважношћу младог Германика. Предан да га звјерад поједу, пробудио је он својом младошћу жалост у проконзула, који га стаде опомињати, да се одрече Христа. Германик са подсмјехом одговори, да је боље умријети тисућу пута, него ли спасти живот одрицањем од Христа, и одмах за тим пође у сусрет лаву, који га је у часу растргао. Свјетина задивљена таквом хришћанском одважношћу, повиче: „уби те нечастивце, те нека иду за Поликарпом!“ Позорница ужасних страдања хришћанских тјешила је незнабошце и јудејце; они су сваки дан у вријеме незнабошких игара тражили нове казне и напошљетку стадоше у цирку почешће громогласно захтијевати казну Поликарпову, да га растргају дивљи звјерови.

Св. епископ мирно саслуша грозећу му опасност и не устраши се мученичке смрти, сматрајући срећом умријети за Христа. Но другови његови склонуше га, да се за вријеме удаљи из

града, и св. Поликарп, имајући на уму ријеч Спаситељевоу (Мат. 10, 23.), да ученици његови не требају без нужде жртвовати живот свој, ако им га је могуће сачувати, не одричући се свога учитеља, и у колко је живот њихов нуждан ради спасења других људи, сматрао за своју обвезност не извржавати се драговољно опасности. Он се склони у један дом ван града, гдје је дан и ноћ са малим бројем вијерних проводио у молитви за Хришћане и за мир цијеле цркве. Једном у вријеме молитве, на три дана пред, кад ће га ухватити, имао је виђење, које му је предеказало скору мученичку смрт. Он је видио, да му узглавље ватром гори, и мирно рече онима, који бијаху с њим: „ја ћу бити жив спаљен у име Господа Исуса.“ И управо наскоро послје тога непријатељи послаше војнике, да га траже; другови Поликарпови склонилише га да се сакрије у друго село, но војници ускоро дођоше и ту. Не наставши Поликарпа, подвргоше мучењу два дјечка, који су служили Поликарпа, и један од њих не могавши подносити страшне боли, проказа им мјесто, гдје му се скрио господин. Пошто су га домаћи издали, није се могао даље скривати. Бјеше петак, кад су слуге, прогонећи св. мужа, у друштву с коњаницима и по упутству дјечка, пошли, да га ухвате као разбојника. Стигоше у вече. Поликарп је лежао у горњој соби маленог дома и могао се јоште скрити, но не хтједоше говорећи: „Нека буде воља Божија.“ Он сиђе доле и стаде се разговарати с прогонитељима, које је силно поразио величанствени и мирни поглед св. старца. Поликарп нареди, да им се даде, да једу и пију, а себи измоли дозволу, да се може за час на слободи помолити. Тада испуњен благодаћу божјом и стојећи два часа громко се молио тако, да су се сами прогонитељи дивили и сажалавали, што морају ухватити тако благодјелног старца.

Кад је настудио час поласка, посадише војници Поликарпа на осла и поведоше га у град Смирну. Бијаше лицем велика субота, дакле у очи Пасхе. Поликарпу путем изиђоше у сусрет два достојанственика, који су, ма да бијаху незнабошци, уважавали епископа и желели га спасти. Они понудише Поликарпа да сједне у њихова кола и по том га почеше наговарати, да пристане на захтјев судија те себи спасе живот. Као што је познато, на испиту се тражило, да Хришћанин или принесе жртву боговима, или да

се закуне генијем императоровим (божанством у част његову). „Што би ти било, говорили су Поликарпу сапутници његови, да се закунеш генијем кесаревим?“ Он с почетка дуго не одговараше, напошљетку на њихово наговарање одрешито одврати: „нећу учинити тога, што ми ви савјетујете!“ Гњевни на тај његов одговор посуше старца с погрдама и бацеше га с кола. Поликарп паде и повриједи ногу, но ипак одважно, као да не осећа никакве боли, продужи радосно пут до цирка.

Кад га приведоше до мјеста опште позорнице, Поликарп и неки Хришћани, који ту пришли бјеху, јасно чуше ријечи с неба: „Буди одважан, Поликарпе!“ Незнабошци и јудејци, који бијаху у цирку, подигоше страشان шум, радосно вичући: „Ухваћен је нечастиви Поликарп!“ Поликарп буде доведен пред проконзула и тврдо исповједи, да је Хришћанин. Судија стаде по обичају захтијевати, да се покаје и да изрече хулу на Христа, иначе му је грозио звјеровима и ватром: „Ја осамдесет и шест година служим Христу, одговори Поликарп, и он ми не учини никаква зла. Па како ја могу хулити цара и Спаситеља мога?“ Дуго је још проконзуо наговарао старца, па он остаде тврд и непоколебив. „У мене има дивљих звјерова, и ја ћу те бацити међу њих, ако се не манеш твојих увјерења.“ „Можеш послати по њих, одговори Поликарп, ја не могу замјенити моја добра увјерења с хрђавима; напротив корисно је од хрђавих пријећи к добрима.“ „Ако се не бојиш дивљих звјерова, рече му проконзуо, могу заповједити, да те жива спале, ако се не оканеш твојих убјеђења.“ „Ти ми грозиш ватром, одврати св. епископ, која гори за час пак ће се утрнути, а зар ти незнаш, да за нечастивце има огањ вјечни послје будућег суда? У осталом, што оклијеваш? Ради, што хоћеш!“

Све је то говорио Поликарп мирно, а лице му сјало не земаљском радошћу. Проконзуо изгубивши сваку наду, да га склони да се одрече, заповједи да се у цирку гласно објави, да Поликарп упорно признаје себе за Хришћанина. Тада се подигоше жестоки узвици из средине раздражене свјетине: „то је учитељ безбоштва, отац Хришћана, истребитељ наших богова, то је тај, који учи, да не треба приносити жртве ни штовати богове! И вас народ приступи к приредитељу општих сцена — Филипу с молбом, да ускоро пусти лава на Поликарпа. Но Филип

одврати, да ће то бити протузаконито, стога, што су се насладне игре већ свршиле. Тада народ из једног грла повиче: „Нека се Поликарп жив спали!“ На то пристане проконзуо, и тако се пророштво Поликарпово послје виђења да ће бити жив спаљен, имало испунити.

А народ у тај час стаде по околним бањама усрдно купити дрва и суварке, и ломача бјеше брзо готова. Вели се, да су Јевреји од свију најрадосније и најусрдније радили на том. Поликарп сам скиде са себе горњу хаљину, распаше се и поче и обућу свлачити. Окрженог свијем уруђем казне, хтједоше га прибити на ломачу, но он замоли, да то не чине, обећавајући да ће и без прикивања остати непомичан на ломачи. Затим Поликарп са свезаним само остраг рукама сам узиђе на ломачу. Кад је прочита пресамртну молитву, у којој је прославио Бога зато, што га је удостојио, да и он окуси чашу страдања Христових, потпалише слуге ломачу. Тада се зби велико чудо, које је све задивило. Велики пламен окружио је св. старца, спуштајући се над њим у виду свода, сличан напиреном јадру, и не дотичући се тијела његова, обукао је мученика као неком свјетлошћу. Тијело његово у еред пламена није наличило на тијело, које се пече, него на хљеб, и издавало је од себе мирис као од тамјана или какве друге мирисне твари, који су сви осјећали. Гледаоци раздражени тијем, што тијело Поликарпово не гори, затражише од ложача, да га прободу оружјем. Ови послушаше. Тада из ране изтече толко крви, да је сасвим погасила ватру. Народ буде тим поражен, и јавно увиди разлику међу невјерницима и избраницима Божијима.

Непријатељи Хришћана замолише проконзула, да не даје Хришћанима тијела св. Поликарпа да га погребу, да се не би Хришћани, као што су они говорили, стали клањати Поликарпу као и Распетом, и замолише, да се тијело његово спали. На заповијед његову, метнуше часно тијело Поликарпово у ватру и спалише; вијерни скупише само пепео и неколико костију и покопаше их на пристојном мјесту.

Мученичка смрт св. Поликарпа, по свједо-дочанству окружне посланице Смиринске цркве, случила се другог дана сиреког мјесеца Ксантика т. ј. 26. марта, на велику суботу. По успомену његову светкује православна црква Христова 23. фебруара. Смрт свештеномученикова пада у седму

годину царевања Марка Аврелија, дакле 166. г. по Р. Хр.

По свједочанству Иринејеву св. Поликарп је „писао многе посланице које свима црквама ради њихова утврђења, које некој браћи, настављајући и савјетујући их.“ Блаж. Јероним на једном мјесту пише, да је св. Поликарп писао против Евијона, на другом пак примјеђује о том да су њему — Јерониму — незаслужено приписивали латински пријевод писама Поликарпових. Пр. Максим спомиње посланицу Поликарпову атинској цркви. Но од многих посланица овог апостолског мужа вријеме нам је сачувало само једну — посланицу к Филипљанима, коју је он написао наскоро послје мученичке смрти св. Игњатија.

Посланица Филипљанима изазвана је била молбом Хришћана града Филипи, да им се припошљу копије посланица св. Игњатија к Поликарпу и другим Хришћанима и да им спроведе писмо цркви антихијској. Епископ Смирнски испуњавајући њихову молбу, послје одобрења благочашћа и вјере Филипљана, даје им у својој посланици низ хришћански настава. Тако их он учи, да се усавршавају у плодотворној вјери у Исуса Христа, а особено даје наставе брачним, удовицама, ђаконима, младићима, свештеницима. „Свештеници, пише св. Поликарп, ваља да буду сажалевајући и милостиви према свијема; да обрађају заблуделе, да походе сваког немоћног, да нагледају биједне, сироте и удовице, да се чувају сваког гњева, пристрасности и неправде у суду, да се удаљују од користољубља, да не буду лаковјерни у оговарању кога му драго, ни одвише строги у суду.“ Надаље велики проповједник предхрањује од јеретика говорећи: Ко не

исповиједа, да је Исус Христос дошао у тијелу, антихрист је; ко не признаје свједошбе крстне, тај је од ђавола; ко буде кварео науку Господњу по својој вољи и стане одрицати васкрсење и суд, то је првенац сатанин.“ У сред мучних прилика, у којима су Хришћани живјели, св. Поликарп их опомиње на постојанство у вјери и трпљењу по примјеру онога, „који је све претрпио за нас, да би ми живјели у њему;“ при том наводи за примјер и велике исповједнике вјере, блаж. Игњатија, Зосима и Руфа. При свршетку посланице Филипљанима указује Поликарп, на једну жалосну околност. Један црквени свештеник, Валент, и његова жена показаше се кривима у похлепи или пријевари. Св. Поликарп упућује Филипљане, да буду према истима снисходљиви, и да се моле, да их Господ удостоји истинитог покајања. Због тога случаја он и предхрањује тако силно цркву против гријеха похлепе.

Св. Поликарп говори у својој посланици највише ријечима Еванђеља и посланица апостолских; а особено позајмљује он многе реченице из I. посланице апостола Петра. О достојанству посланице Поликарпове говори ученик његов св. Иринеј, да „они, који се брину за своје спасење могу видјети у њој карактер вјере Поликарпове и приповијед истине.“ Заиста, у њој видимо јасна свједочанства и о Божанству Сина Божија, и о вачовјечењу Исуса Христа, и о значају смрти Његове, и о васкрсењу мртвих. Евсевије приводи из посланице Поликарпове многа мјеста а при том примјечава, да је она у великом поштовању код Хришћана. Она се, по ријечима блаж. Јеронима, у његово вријеме читала у Азијским црквама при богослужењу.

(Наставиће се.)

Босанска црква за вријеме краљева.

По домаћим и страним изворима, пише **Монах Генадија**.

Та неколико је година већ како прибирам по књижуринама о Богумилима босанским, а све с' тога, да би сам себе увјерио да је бар налик на оно што се до сад о њима написало, а у што ја ко не вјерни Тома нисам могао вјеровати.

Тражио сам факта. И све што сам више о тој ствари разбيراо, све сам више куриозитета налазио, док се напосљетку све те књижурине, анали и посланице у лаж не претворише, и то у врло комичном облику: са разбијеном главом,

кратким ногама и дугачким репом, за који се похватили неки млади, безазлени, похваљени, босански историчари и епиграфисте.

Што се и г. Сава Косановић међу ту колону умјешао то не могу никако да појмим, не могу за то: што је он био срећан на прочитао и публицирао клетву са „Србуље“ Плевљанске, клетву на јеретике који рђајуцине крстолид и четнолид кр'гтд и никоналик и стилик моцель рђајуци се илик да еддѣтъ проклетти па послѣје изређаних неколико имена јеретичких, видио је и сам тврди, да је *Радин-гост* Херцегов, потписан на дну листа другим мастилом и познијом руком, која је блика брзопису него минијатури.

Мјесто да се упитао: рашта је тако хотимично доцније подметнуто и *гост Радин* као јеретик жигосан, кад се зна да се *Херцег Стеван* код њега исповједао и причешћивао? Кад је г. Хаџи Сава видио то подметање а за православно вјеровање Херцегово знао, онда је морао енергично у својим „несугласицама“ да каже: да Херцег Стеван није био Богумил, већ онако мекушки записа: изгледа да је он био православни владалац.¹⁾ Он дакле вјерује и ово и оно, а није му много стало до српске истине. Само да не буде по Виду Вулетићу.

Да је то ко други написао ја се неби ни осврнуо ни жестио, ал кад то избаци Србин, некада митрополит сарајевски онда — ето криво ми је . . .

Да је било воље у родољубивога књижевника и старинара г. Саве митрополита, он би могао доста о босанским Богумилима казати, јер он је пропутовао готово цијелу Босну па је свуда могао разгледати гробља и распитати се о традицијама, па онолико колико би чуо и онако како је знао за-

биљежио и потомству оставио на услугу и одбрану.

Жалио сам па и сада жалим што ми никад моја средства нису допустила, да Херцег-Босном цијелом пропутујем те да народно предање о Богумилима са историјом мултиплицирам и у склад доведем. Ал ако ми и нису моји злотвори, кубура и оскудица таку концесију издавали, ја сам опет прочачкао све џепове и џепиће па накормио неколико новчића те се с њима упутио у Јаниче, па преко Ускопља и Јабланице и у стародревни град Прозор.

Јаниче и Прозор некадање су митрополије дједова Босанских, па сам знао да ћу бар из традиција колико толико разабрати и о њиховој *вјери босанској и цркви босанској*.

Мало сам прошао па мало и чуо, ал опет је довољно да се види шта је предање сачувало о епископији босанског дједе *Радмира*, оног силног митрополита који се усудио пред разјареним *краљем Остојом*, узети војводу *Павла Клешића* у заштиту, те га из Дубровника опет у Босну довести, а увређеног краља да на-тјера: да своје безакоње призна те да војводи одузето имање опет поврати.²⁾

То писмо којим је *војвода Павле* позван у отаџбину, једини је аргуменат из канцеларије митрополитске из почетка XV. вјека па ћу ја овдје преписати ради стилизације и филологике, јер *Пуцићев* „споменици“ ријетко допиру већ до руку, а Петрановићеве расправе, у којој је такође прештампано, готово је нестало. Писмо је писано републици Дубровачкој, а тамо су га донијели стронници и крстљани (архимандрити и јермонаси) митрополије Јаничке.

Ево тога интересантног споменика аукторитета босанског дједе *Радмира*.

²⁾ Вѣстникъ църкви православнои. В Петроградѣ 1829. год. III. 114.

¹⁾ Бос. Вила VI. 11

Дугопочино мѣ кладѣцо мѣ града дѣрокника кнезѣ
клатѣло мѣ и кѣон шпкинѣ мѣкѣрно и ѣмилино поздракли-
нии, такои праки господин шикоп црѣкѣ Бѣганикѣ што
погласило по коикоди пакла наше строннике и крѣтани
да приде шпетѣ нигоко крати. ерѣ мѣ и кѣто кѣѣ крикине
ѣзѣто. за то мѣкѣрно захѣклие мѣо кашон ѣвѣкѣ захѣка-
ли мѣо цѣо га етѣ долинѣ ѣ мѣѣ почтѣно придрѣжали и шѣѣ
мѣо мѣо кашѣ мѣо мѣо да га почтѣно и опракѣте и шѣѣ
кѣи праки мѣо кѣѣ цѣкѣ ерѣ намѣ етѣ кѣи шпкинѣци едѣ
кѣи мѣ тако и кѣдѣти поглати екоѣ дѣи клатѣличѣкѣ
ѣ коикодо мѣ пакло мѣ до крѣлѣ едѣ кѣѣтѣ кои екладѣ и
ѣирѣ шѣи мѣ ѣчинили ерѣ кѣ намѣ драго да кѣ етѣ ѣ мѣрѣ
прѣбѣкали.

Писано ѣ господина еписѣпа на ѣникихѣ ѣѣца етѣ-
кара ѣ дѣнѣ ѣѣто рѣждѣтѣка христока ѣ. ѣ. ѣ. ѣѣто.

Писмо је ето писано у Јаничу, те је
дакле Јаниче било и средиште православља
што донекле могу посвједочити и оне
огромне рушевине старога града, а можда
и дворова и манастира српских.

Кад би ико жртвовѣо сумицу новаца
ја сам чисто увјерен да би се испод оних
рушевина и брежуљака многа драгоценѣна
средњѣвѣчна српска старина изнијѣла. Од
какѣве би важности и за прошлѣст и бу-
дућност наше драге отаѣбине биле такѣ
ископине, знаѣо би нам и сваки прѣшко-
лац екшприцирати.

И кад би се наш кѣижеѣвни ветеран,
омиљѣни добротвор г. *митрополиѣтѣ Ђорѣѣ*
код владе за ту стѣвар заузѣо, ја не вѣје-
рујѣм да би га одбили. Јаничѣкѣ ископине
биле би видљѣивѣ историја бѣсанѣкѣ црѣкѣ
а рѣѣлифски мотиви били би свјѣдоци
српске скулптуре, те би се јѣдном за
свагда и на влади забиљѣжило: да је Бѣ-
сна од *Немање* па до *Томашѣвиѣа* била
српска и да јѣој нигда дрѣжавна црѣкѣва није
била јѣретизмом оскрнављѣна. . .

Ми треба да своју прошлѣст свој-
ски позитивно испитамо, јѣр иде вријѣме
у ком ѣѣ будућност са прошлѣшћу ра-
товати. . . .

Зар нико не сардира тенденѣиозна
описивања средњѣвѣчних надгробних сте-
ћѣка по српској Херѣѣг-Босни? А ти еле-
менти већ сад доводе у погрѣјѣшку и оне
који неби хтѣјѣли да гријѣше.

Лијѣпо и упозриво писаѣо је о тим
стећѣцима, машѣтима или спѣменицима Бра-
чѣнаѣц учѣни профѣсор *Франѣ Радѣиѣ* и као
стручѣњѣк по ѣима и по Кѣњинским иско-
пинама доказаѣо: да су рѣѣлифи орнаменти
и спѣрали на свим тим скулптурѣским од-
ломци и алдѣтитима чисто српски. И признаше
му то учѣни академѣичари најѣчувѣнијих
академија свѣцѣких признаше му, и опѣт
бѣсанѣски безазлѣни епѣиграфи и старѣнарѣи
муком мучѣ, па лутају од кѣижуриѣне до
кѣижуриѣне и од стећѣка до рушевине као
тиѣѣ злѣслутѣнице од дрѣвета до хладне
пећѣине, кад траже црѣвиће за своје нежне
стѣмѣчиће, а прѣсута зрна из дозрѣлог
класја неѣѣ ни да погледају. . .

Те безазлѣне луталиѣѣ довелѣ су у
неприлику и Србина г. *Ђ. Стратѣмировѣиѣа*,
који од скѣра почѣ лијѣпе чланѣкѣ
писати у „Гласѣнику земљског музеја са-
рајѣвског“. Из ѣих готовѣо јасно извирује
да би хтѣѣо нешто друго рѣѣчи, ал кри-
тиѣно је на ѣеговом мјѣсту тај бити, па
пѣбијати оно што је већ признѣто као
истинѣито. Нећу да рекнем да му мањѣка
за то енергије, јѣр у крѣви славног *фѣн-
рала Стратѣмировѣиѣа*, који је за српску
војѣвѣдину 1848. годинѣ Херѣкулово јунаш-
тво показаѣо, несмије бити нико мекушаѣ ни
малиѣиѣозан, јѣр то би била бурлесѣка за
каѣав *ad notam*.

Но било како му драго, ја се ѣутим
на г. *Ђ. Стратѣмировѣиѣа* што му је чла-
наѣк „Srednjevjekovno groblje kod Zgošće“
онаѣко непреѣизно написан, јѣр из ѣѣга
само неѣдважан плѣсѣбим тенѣрира. Сѣп-
ствѣно увјѣрење перѣм је умѣрено.

Ја овако говорим, јер сам се и ја из Јанича упутио у села Згошће и Дривушу, па и ја прегледао ону групу стећака на „Црквини“. Камо срећа да сам их ја пре г. Стратимировића знао и објелоданити, као неук у тим каменитим шарама оставио сам стручњаку да их боље од мене опише. Ал као и невјешт и неук опет сам са орнаментата на великом стећку више од г. Стратимировића дознао, те га могу упутити на чланке археолошке учених радника *Валтировића, Вулетића и Фране Радичића*, па кад њих проучи онда мора и он сазнати: да торсати, виниети и меандрали на зачељу великог стећка Загошћанског, нису произволно смјешани романски и византиски стилови, већ чиста српска скулптура, коју није ни далматински вјештак „наше крви“ извајао, већ баш Србин умјетник из Херцег-Босне или Душанове Србије.

— Ја не могу да се упуштам у појединости рељефске ни орнаментичке па да са оних фигурала натерам воду на мој млин, ал ћу опет држати да са колом српским и игром ловачком на великом стећку, није исписано родославље племенитог самртника под њиме, већ слава и рахатан живот властелински, у слободној богатој отаџбини.

То што рекох само је нузгред, јер ја нит сам вјешт нит ми је за то мјеста у овом чланку, да се упуштам у појединости резачке, ал ми је до тога стало да госп. Стратимировићу кажем: оно је српски гроб.

Да је Згошћански стећак над прахом српским еклатантно свједоче сви орнаменти на њему, па и славенско слово „*које*“ описивач није смјео прећутати.

За срце ми је прионуо писац „*Sred-jevjekovnog groblja*“ што мјестимице ју-

стицијално српски говори, па сам се за то више и разљутио на њега кад сам гдје-гдје за дискреције запео, јер је љуто пред истином скривио што је на сав глас викнуо: да ни на једном стећку Згошћанском нема крста.

Лијепо чланак чагађа орјентацију темеља разрушене цркве на Црквини, а подушире се и о орнаментацију црквице на самом стећку, те готово тврди: да је олтар те разрушене цркве, истоку окренут био. И по томе могло би се нагађати да је гробље православно. Но из те енцијације не може опет одлучно и позитивно потврдити, да та источна црква није била јеретичка. јер су се западњаци научили православље у Босни за вријеме краљева игнорирати.

Ја сам у овој компилацији на више мјеста фактично доказао како смо девољације због православља у Босни претурили, па сам и сад скрупулозан да се неће како популаран историчар излијећи који ће тврдити: да је црквина Згошћанска Богумилске гробље; јер *Фарлаши* аргументирао је: да су Богумили босански — *risum teneati* — у храмовима богу се молили.

Ма да зна свако да богумилској секти нису храмови требали, данас је та ексцелентна шала исторична истина, па ће се можда ко пронаћи да се и сад тако прошали, па казати: да је и разрушена црква на старом гробљу код Згошћа храм богумилски. Слабачка обрана би јој била што јој је овалан темељ олтарски истоку окренут.

Ил можда за вријеме краљева босанских, и за вријеме цркве и вјере босанске, није био исток у селу Згошћу на том мјесту гдје је сад? Можда је онда

знају ал ово ни из далека неће одобрити, но ја тима и такима поручујем: *jacta est olea*, па нека овако фактима докажу да је друкчије.

Муцати и натуцати да су мрамори, машети или стећци по Босни патаренски, и то онако безобзирно црно на бијело у „Гласнику земаљског музеја“ пред страначке прождрљиве очи изнијети, као што је *M. вишез Заржицки* учинио пишући о варошци Устиколини, то је демагогско де-

завунрање, које преда-мног стоји као темпорерни галиматијас.

Ето почео сам са *Фарлашијем* и папским легатима и мисионарчићима па дотерао чак до *Ажбоша* и свих садањих епиграфистића. .

А сад да вас одморим од мојих рефлектантних доказивања, испричаћу вам традиције о Богумилима па ћу и ову сухопарну расправицу ил конпилацију завршити.

(Наставиће се.)

Воведенски манастир Гомионица.

Послије ратне, за Босну несретне и кржаве године 1737., кад је разуздана турска војска палећи и убијајући све што је српско кренула у малу Влашку, онда се у Босни српска крв мало сасушила и народ латио се да своје куће опет уреди. Онда се и заустјели *Воведенски Манастир* покри и обнови 1769. Од то доба доби и ново име *Манастир Гомионица*, по води Гомионици¹⁾, која је од манастира четврт сата удаљена и двапут већа од Матаваза, а предање ју распричало као љековиту од срдобоље.

По овоме што сам до сад, по овим ситним податцима и предању које се са њима слаже, говорио, ову скромну задужбину *подигли су учени калуђери Милешевски 1569. године и право јој је име Воведенски манастир Гомионица.*

Што по моме мњењу ова старина није старија од 294 године, за то народ српски није ништа изгубио, јер III. вијека старина српска у Босни, има исту ону

вриједност као Диоклицијапова палата у Спљету, јер много више и брже од времена, рушила је турска неконституирана управа.

Каке је јаде и невоље овај манастир преко себе претурио, сваки му камен злата вриједи, а турском копитом изломљене плоче у поду црквеном, алем камење су у историји српској, јер су мученичком сузом наквашене.

Каке је зулуме и невоље Воведенски манастир Гомионица подносио нека посведоче два кратка записа која су сачувана на *рукописном Богородичном Молебнику и Јунском Минеју;*

афле. Бигѣта керана з. натѣнци керана некиѣ ни ђађа међа црелѣ ицѣарол ѣ до тѣта и неѣа нирѣтани ли рѣра и кнѣ тѣ пиѣан ѣ неки ђађа.

Вѣле тогосѣпотѣне афле к рѣтѣта готина з. непѣроѣ тђдено нирѣтанилирѣ кѣте инѣ габринѣ ђ нокоме нђтѣнци нђ гѣ рѣтишѣ коме анѣрѣне ѣи и икѣта моли кити тђрѣгѣго мореликити гѣѣ рѣрѣѣко.

Тих година ето, и ако невјешта рука забележила нам је седмогодишње несрећно стање у Босни, јер вели:

1735. бијаше ратни година 7., а цијело вријеме пролазаше тако рећи ни без рата

¹⁾ Правилно јој је име *Гомионица* јер од брзине све *гоми* пред собом.

ни без мира, а у исто то доба Аустрија посједе Нови, Дубицу и Градишку, те се незнађаше дал' су та мјеста турска ил аустријска, јер не бјеше праве границе.

Како се из историје зна *Бесар Карло III*. помажући руској царици *Ани*, тек 1737. и сам се у рат са турском заплео, то овом невјештом запису не могу ни Бог зна каку важност давати, ал' ипак алтернативно морам потврдити да је писац хтјео само истину нараштају оставити, на је могуће да се политичне зађевице 7. година прије 1737. у Босни заплетале.

Како су тих година Гомионички калуђери у манастиру Пакру прибјегли, а ја немајући о томе тачних података, потражио сам живу књигу, стогодишњега старца Милу Маријановића, да његово сачувано предање идентифицирам са мојим градивом. Моја жеља готово ми се не испуни, јер нађох и ту живу књигу затворену, која кад се и отвори изханђана је, а предање у њој изблијеђело. Старац Маријановић старошћу опхрван расејан је и подетињен, те ми више послужи: као психолошка карактеристика за какав роман. Приповедајући ми неке чудновате детиње приче, једва ми је пошло за руком да му неколико истинитих ријечи измамим, завјерив га присегом о истини њиховој!

Од свога дједе и оца слушао је: да су калуђери за вријеме рата Ерцега Евђенија, манастир напустили, али га немогоше прежалити и са свим оставити, живили су у шуми Кику, по сата далеко од манастира. Од то доба цијела шума због калуђерских лагума прозвала се ћеларија. Неколицини колуђера досади већ то у шуми животарење па се понуде Ерцегу Евђенију да их у каурску одведе. Он на то пристаде те они са игуманом Пахомијем пређу у Сријем, а само два калуђера и један ђак остану, немогавши

манастир прежалити. Кад је Ерцег умро онда је и рат био свршен, онда се они опет врате у манастир па га оправе и ђака закалуђере. Од то доба манастир је био на миру све док црни Ђорђе не удари на Турке, а онда га Турци запале, па га тек за вријеме куге покрију и поправе и зидом унаокало оградe да волови и турски коњи у цркву не улазе.

Између његових силних прича, ја сам једино ову прибележио јер се у неколико слаже са Красићевим податцима.

Разлика је боме доста велика, јер Красић вели: да су Воведенско-Гомионички калуђери тек 1738. прешли у Пакрац под окриље владике *Нићифора Стефановића* а принц *Евђеније Савојски*¹⁾ ратовао је у Босни и освојио Сарајево још 1697. године, а већ умро 1737., дакле прије годину дана него што је *Карло III*. озбиљно заратовао са турском. Но како је послје тог несрећног рада умро сам Бесар Карло још исте 1737. године, то се Маријановићево предање на самог Бесара односи, а збиља послје његове смрти турска је мировала, јер је тим ратом била задовољна и у Србији и малој Влашкој. После ове моје дефиниције још остаје не расчишћено: дал је збиља по предању принц Евђеније можда још за вријеме свога ратовања, са калуђерима прелаз у Славонију уговарао па је можда *игуман Пахомије*, тај уговор тек послје смрти принчеве извршио.

Са предањем Маријановићевим: да се манастир посљедњи пут за вријеме куге обновио, слаже се и један запис који сам на *Србљаку* нашао:

Сви пиш еромонах млетина од села тилира из мале Ерча кинга ш нокне призилика кадк лежа млетина игђманк родом изанца нки година 1697 илораше кђга много народа помори много домове ш пбгги тада кинкб кирђгери перко оцнк аркилдрети пахђмине кторо атланина млатокинкч трете игђманк млетине личанинк четкђртое

1) Народ га зове Ерцегом.

лионски спедери пето маконичь кодичь шесто гакри ра-
дбиконичь седмо сиракониъ гкозднокичъ шило пинси
паллуконичъ ики калдгеръ нешкитъ кдококичъ штилари
шкенинга и мьртни ко шичъ и тешдоина хрлнинацъ 8к.

Да се манастир после 1738. уздигао и напредовао, свједоче имена братства ма-
настирског, које се 1816. у њему налазило,
а нуз имена потврђује и старац Марија-
новић да се послје куге за доба архиман-
дрита Пахомија хиљадиле манастирске
овце.

Ал ни са буном Кара-Ђорђевог, ни
послје смрти чиститог архимандрита Па-
хомија није манастир остао не такнут.
Чемерних дана у њему провео је још и
садањи јеромонах *Герасим Кочић*. Још ње-
гово причање кадро је сузу из српског
ока измамити, а његово живовање прије
1875. године, крв се у српским жилама сле-
ђава. Герасимово доба још је тражило:
да Турцима коње по пољани хода док се
они рахат у манастиру провесљавају;
Герасиму још је доба налагало, да оби-
лазећи свој народ у болести и невољи,
бијелу чалму око главе веже, само да жи-
вот за народ и свој манастир очува.

Што сам оволико писао о несрећи
Воведенског манастира Гомионице, хтјео сам
да докажем да је само вољом свемогућег
Бога сачуван, и што сам одлучан да тврдим:
да је овај манастир имао ријетких и ску-
поцијених Милешевских књига и утвари,
па су тим честим бјегством и сеобом раз-
нијете и погубљене. У том јадном сеља-
кању ове заостале старине и записи благо
су за српски народ и цркву, па сам за-
хвалан милости божијој, што је мени у
дио пало да их прикупим и групуране
публицирам:

I. Рукописно Евангелије. На овом су
евангелију записи Милешевачки калуђера
које сам већ напријед споменуо. Грдна је
штета што му је, сигурно прошлог вијека,
непажњом неуких калуђера много листова

покидано, а и ово што има измољчано је
и од влаге одатруло, да га се неможе
човјек преватити а да га још више не
оштети. Судаћи по напријед преписаним
записима, нема сумње да је у њему било
и знаменитих момената из живота та четир
калуђера, ал' врјеме их је уништило па
и мени уста запушило да ни ријечи више
о томе евангелију не могу прозборити,
па ни годину му кад је написано нага-
ђати.

*II. Рукописно Евангелије ђакона Ко-
реси.* Ово је евангелије бугарско-славенским
словима писано з.п.з.—1579. Књига је чиста
и очувана, а почетна слова ванредном
вјештином су израђена, да би и сад нај-
бољем цртачу за формулар могла послу-
жити. Нема у њему никаквих натписа
осим на почетку предговор Теофилакта
архиепископа Бугарског, у ком доказује
шта је управо навело евангелисте да опи-
сују страдање и вознесење Христово, те
разлаже и доба у ком је који евангелист
писао. Предговор је на три листа. На по-
следњем листу преписивач евангелија Ди-
конъ Корин написао је 15. редака, о божан-
ственој сили која га је навела да препише
ту свету дѣи њижа кнѣг четворо кѣто кѣтѣи. Вѣкѣто
з.п.з. на првом листу још је неко грчким
словима 1803. године написао шест редака,
као: да се зна да је та књига Бугарско
Евангелије, подписао се грубом босанчи-
цом: *вар кладични*.

III. Рукописна служба св. Саве. По-
ловина књиге од влаге је иструла и искрзала
се. Рукопис је исти као у Милешевском
Евангелију, те енергично тврдим да ју је
проигуман Сава са собом донио.

IV. Рукописан Молебник Богородични.
Ова је књига цијела и лијепо очувана, а
на њој су ови записи:

Си кѣти і кѣтѣѣни кнѣги глголеи молебникъ
преѣтна кѣи исти кокедѣдникако мѣи хрлми рожд. пре. кѣѣ.

Ово пише на првој корици, а на последњем је листу онај запис који сам прије спомињао; *аџле књига крвана з.*, а на 156 страни:

Пиша око хж апић саландар ђмагџиръ рманъ оупокрока припрати исцетине исла кителица.

Као што се види Ђуко Хаџи Апић писао је *манастиру Ермању* један *саландар*, а које године није забиљежио, ал' није било ни нужно, јер нит је натпис што вриједан, нит му је правопис старински да ми је стало у ком је добу писан. Ја сам га једино за то преписао што се спомиње *саландар*, па ту ријеч неће свако разумјети. Саландар је у XVII. па још и у прошлом вијеку сачињавао данашњих пет гроша српских новаца, а саландаром звали су босански приложници и оно што црквама у већој суми пишу, а тај већи саландар износио је опет као једна *парусија* од прилике 100 српских динара.

V. *Рукописне Златоустове бесједе.*

Ова је књига по формату и дебљини највећа од свију, па ју је због тога поп Новаковић измјерио и вели да је $5\frac{1}{2}$ ока тешка. Кад је поп Новаковић народном предању особиту важност давао, то је о овој књизи читаву историју написао: како је неки слуга Циганин мрзио поет а слуге му рекле да тако она дебела књига у цркви заповједа. Онда ју је Циганин бацно у кацу купусну у расол, па разгласио да више нема поста. Циганина су људи због тога недјела убили, што им је светињу омаловажавао.

Због тога шаљивог предања поп Јова се преварио, па и не читајући књигу, назвао је *Триод*, јер је дакако триод постан. Како ја народном предању недајем баш увјек бог зна какве важности, морао сам и у поп Јовину историју посумњати, па поцрнеле листове најљубиво прочитати. Читањем дођох до резултата: да су те

правопису, писане у XVI. вијеку, а величина књиге и множина листова свједоче, да је преписивач огроман труд у њу уложио, ал' нечовјечна је рука и глупо незнање, можда на таван бацило гдје ју је киша квасила, па мастило попустило и половину листова замрчило и искварило.

На овој књизи налазе се неколико незнатних записа, ал' како су записивачи намјеравали да их потомству оставе, то их и ја износим, да ме прах костију њихових не проклиње:

Писо ери диаконѢ партени за тѢркого крелена керци ила тѢкоце.

Лци акѢ. ка ден дзизати дадеи маникрши ипокри итѢмин леонтеи ииракии диакон никодии подписаѢ.

Сию книгу окнокѢ хѢу ѣѢкъ иилионѢ лик.

ОкнокѢ ие манагџирѢ аѢзеѢ.

VI. Рукописан Минеј Октобар. До половине писан је невјештом нечитком руком, а од половине довршио је јермонах Исаија који је преписао и

VII. Рукописан Минеј Децембар. Ова књига највише ме је намучила, јер се на њој налазе неки знаци, које не могах, поред свега мога труда и довијања, растумачити. Књига је врло лијепо и јасно исписана, а на углачаној калуљеној хартији. На сваком готово листу насликао је преписивач по коју рибицу, које је врло брижљиво црвеним мастилом избобичо, а сликао их је као да пливају по води.

У XV. вијеку означавали су Славени рибом символ смрти, те су их често на гробним плочама резали, но да ли их је јеромонах Исаија као симболичне по минеју шарао, томе не могах доскочити, јер минеј није збирка надгробних споменика, већ славних религиозних пожртвовања светитељских. Али књига је писана на рцѢ *ѢѢхонне*, па је преписивач можда за спомен тога несташне пастрмице насликао.

Било ово ил' оно ја ни једно не могу

Толкованіе ѿ ѿикоѣ ѿ Діонісія грои етне гори атона црква и црна шель . . . лиц Зогфъ кинаш кинаш кикши из блгометкна земли люкки етли нкожили пронзколеннел кдани лица фегъ е днѣ оумоли кѣр етожна дог на ело катлапоко на пѣте идѣцил оуетъ приелъ ѿд книгѣ.

Сиа пила дака Епископ Рациѣа аѿпа.

Силеонъ Кршикапа инѣ книгѣ приложи мнетиѣрѣ Го-
лионци Данилѣ еромонахѣ кикшиѣ на попокини лѣ.
1793.

Знатне како дѣхокник кѣпи 8 манастирѣ Кокилѣ
книгѣ летѣргѣ ермологѣ илинин и килко Евангеле та-
италичѣ и гакорник аѿоз.

Знатне кезни члокче киди етѣ обителѣдин шкрег-
ицине ка етароклашкѣ нану манастир Кокила како подпаде
под лѣти дѣг и глогѣ раздѣлно знатне како дак бен
тѣрчина лица инѣбара 3. ден ка торник бен и даде
манастир ше киа апри даде килет четир и крѣтоке и
глаке ѿѣдпише тни тѣрци непоарчише жикотил шетаде
манастирѣ землѣ непродаше изнатиѣ екещеници и килтоки
малнже нвеликиже како ерте дѣжан манастир наврлнѣте и
данѣте и пишѣте тако некили проклети од кога и одлѣди
и ѿ етаго аристатнѣа агла а.ѿ.к.с.

III. Трѣбник. На великом колу, штампану Москви у синодалној штампарији 1720. На њему су прилагачи написали седам редака, а неколико ријечи тешко је разумјети:

Книга Трѣбникѣ откѣпнио ракѣ ежи коноце и еро-
монахѣ Никодимѣ еа дрѣжином еро дѣвоноликѣ Теокиолои
и приложише ко манастирѣ Голноничѣ на прочитаниѣ
данки тко козѣлѣ кроли ни рѣкою ацѣки тко казлѣ
мѣтѣ еа нил рѣшии козми козми рѣпни его и ки ни
циа цело кѣ гро кити слова зѣѣа по плоти ега аѿпг.

IV. Србљак. Штампан 1792. године. На 74. страни је запис који ми је и старац Маријановиѣ присегом засвједочио да је истинит, а који сам већ напријед споменуо, те ћу сад овдје само неколико да рекнем о калуђеру Неофиту Вукојевићу кога су Турци у Бањојлуци објесили.

По причању Неофит је од 11 калуђера био је најучени, па и код народа најпопуларнији, због чега су га у Христу браћа Мелентије и Теодосије крвно мрзили. Једном донесу из Крајине болесника на

молитве, ал како Неофит у то доба бјеше у парохији, крајишници не дадоше болесника да му други калуђер чита молитву, већ пет дана чекаху на разглашеног богомољца Неофита. Мелентија и Теодосија то још више наљути, па се закуну да се младом брату освете. После неколико дана оду у Бањулуку па Неофита оптуже кајмакаму да народ буни на оружје. Турци одмах пошаљу заптије по Неофита, и на правди бога објесе га, у најбољем добу у 30 години живота му. Послије тога почне лед туђи околину манастирску, јер је у манастиру било два божија служитеља, који су крв Неофитову на души носили. Људи се дигну и тај гријех исповједе паши и кајмакаму, а ови пошаљу своје људе да та два безбожна калуђера гдје нађу убију. Тако и би. Мелентија нађу у селу Радманићима, а Теодосија код манастира, и на мјесту убију, као што су и заслужили. Послије тога Бог је послао кугу да и друге грјешне и злобиве људе са земље истријеби.

По овоме Маријановићевом паметару честити калуђер Неофит, погинуо је две године прије куге, дакле 1816. Мир нека је српској мученичкој души његовој, а онаким и гадним грјешницима Мелентији и Теодосији вјечито проклетство народа српског!

V. Жишѣје св. оца Сергија. Штампано у светој Гори, а не стоји ни у ком манастиру ни које године. Слова су груба и танка, па се ова књига може међу најређе убројати. На њој је записан неправедан порез турски којег је свештенство морало давати као *пришваз* Мемед-паши.

Лѣта гѣл аѿлѣк. лица ф. тогда оцѣтока коведениѣи манастир Голноници и тиларѣви попоки Лазо и Далиан кроз Дѣвѣс Крѣчица и Захариа Валѣдера неѣвока ноканокичи то оцѣтока а. гроши принаказѣ мѣлѣдпиши т . . .

Број 1485.

Статистички преглед српско-православне

Број	Протопрезвитерата	Цркви	Манастира	Села	Парохија	Кућа	Душа
1	Сарајевски	6	—	162	9	2466	27078
2	Височки	2	—	115	3	859	6397
3	Рогатички	2	—	193	6	1202	11052
4	Вишеградски	5	—	140	7	1338	9815
5	Бањалучки	12	—	111	20	4358	41283
6	Градишки	6	—	55	14	3308	22756
7	Тешански	5	1	68	10	2296	20039
8	Прњаворски	8	—	65	13	2534	21739
9	Приједорски	13	—	46	12	3388	20762
10	Кључки	8	—	35	9	1740	14502
11	Крупски	19	—	48	12	3072	26199
12	Сански Мост	11	—	59	9	2268	17208
13	Травнички	4	—	125	6	1098	12077
14	Љевански	6	—	51	7	1517	11308
15	Гламочки	3	—	68	6	1067	9369
16	Бугојнски	4	—	115	6	1099	12993
17	Маглајски	2	1	57	11	2267	17749
18	Герзовачки	4	—	61	6	1503	12723
19	Бихаќки	5	—	38	6	1789	12302
20	Дервентски	10	—	71	10	2538	17378
21	Костајнички	18	1	74	16	4288	30446
22	Петровачко Уначки	10	1	52	13	2984	21656
23	Варцар Вакуфски	7	—	109	11	2038	18769
24	Власенички	4	1	145	9	1962	16610
25	Сребренички	12	—	86	13	1545	14716
Свега		186	5	2149	244	54524	446916
АЕ. Митрополитска српско-православна конзисторија Сарајевска							
Српско-православни богословски завод у Рељеву							
Надзиратељ јерусалимски добара у Босни и Херцеговини и почасни члан конзисторије							
Вјероучитељи (катихете) у Сарајевским школама							
Свештеник централне казнионе у Зеници							
Војни капелан за Босну и Херцеговину							

архидијецезе Дабро-босанске у 1890. години.

Рођено		Умрло		Бјенчано парова	С в е ш т е н с т в о								
мушки	женски	мушки	женски		ђакона	прото ђакона	свеште- ника	прота	јеромо- наха	свиђела	шумана	протоин- ђеза	архиман дрита
626	617	591	613	202	—	—	9	2	—	—	—	—	—
149	126	92	104	68	—	—	2	—	1	—	—	1	—
203	222	119	137	80	—	—	5	1	—	—	—	—	—
169	163	110	135	65	—	—	7	1	—	—	—	—	—
704	690	601	550	375	—	—	16	2	1	—	—	—	—
476	416	290	291	220	—	—	9	1	—	—	—	—	—
351	318	223	256	143	—	—	9	1	—	—	—	—	—
385	339	239	266	249	—	—	13	—	—	—	—	—	1
451	388	266	264	180	—	—	11	1	—	—	—	—	—
267	272	230	242	120	—	—	8	1	—	—	—	—	—
675	540	350	340	204	—	—	12	1	—	—	—	—	—
311	279	229	209	106	—	—	9	—	—	—	—	—	—
254	254	253	255	132	—	—	6	—	—	—	—	—	—
264	256	102	99	83	—	—	5	2	—	—	—	—	—
178	186	116	96	62	—	—	3	1	—	—	—	—	—
285	287	237	269	112	—	—	6	—	—	—	—	—	—
315	317	229	260	121	—	—	10	—	—	—	1	—	—
255	233	203	201	110	—	—	6	1	—	—	—	—	—
292	279	223	224	72	—	—	6	—	—	—	—	—	—
336	361	183	212	138	—	—	7	3	—	1	—	—	—
800	727	440	443	204	—	—	10	2	1	—	1	—	1
497	396	279	320	160	—	—	13	—	—	—	—	—	—
379	372	313	315	162	—	—	8	2	—	—	—	—	—
424	409	293	272	133	—	—	8	1	1	1	—	—	—
298	284	192	238	120	—	—	11	1	—	—	—	—	—
9344	8731	6403	6611	3621	—	—	209	24	4	2	3	1	2
.	1	1	1	2	—	—	—	—	1
.	—	—	—	3	—	—	—	—	—
.	—	—	—	—	—	—	—	—	1
.	—	—	2	—	—	—	—	—	—
.	—	—	1	—	—	—	—	—	—
.	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Укупно					1	1	213	29	5	2	3	1	4

Опроштајни говор,

који је држао прото **Ст. Н. Давидовић** у Босн. Градишци 7. јула 1891.

Драга браћо!

Кад сам год на овом св. мјесту стајао и вас буди којом поуком поучавао, душа ми увијек осјећаше неко особито расположење, а по који пут и смутњу и бојазан. Расположење, за то, што сам гледао пред собом прави и честити српски босански свијет, и управ сам се дичио, да се називам свештеником тога народа. Красни српски обичаји, чисти српски и не покварени језик, право српско старинско држање, па онда, преко свега, толика, родољубива заузетост за своју српску школу и цркву, чинило је и чини, да су градишчани тако чувени и по свој Босни хваљени достојном хвалом. На сумтњи сам био, што сам се увијек бојао, да ми која српска православна душа не утоне у море туђинштине, у хаос данашњег свјетског раскошлука, моде и западне цивилизације. Бојазан и страх ме обузимао, бојећи се да нећу мојој свештеничкој дужности задовољити, и вас онако подучавати и руководити, како би то требало и како сам заклет вјери и цркви примајући на себе овај св. свештенички чин.

Да сам тако мислио и осјећао, то ћете мислим и сами знати. Таке ме мисли обузимаше увијек, но данас, данас кад последњу св. службу као свештеник ваш служим међу вама и последњи пут, као тај, дајем вам моју поуку, ја се данас у чудном стању и читаву вртлогу разни мисли налазим и час овај необично дјестује на мене.

Послужио сам вас као свештеник ваш 6 година, 4 мјесеца и 15 дана и сад ето провиђењем Божијим и вољом мојих старјешина одилазим од вас. — Моје данашње, морам рећи, у неколико и жалосно праштање, оправдано је; јер 6 година није 6 дана или 6 мјесеци. Кроз толико времена много је промјена међу народом и свештенством па и у самој цркви и школи учињено. Је ли шта добро или зло рађено, о томе ће праведни народни суд рећи своју, кад мене сутра нестане одавде; но савјест ми је чиста, јер знам, да нијесам учинио зла толиког; знам, да сам повјерени ми талант старао се умножити; знам да сам сјао, а какво је то сјеме било и на каквој земљи, и опет нека народни суд изводи своју рећи.

Судећи о мени, узмите, молим вас, вријеме прилике и околности у којима сам служио, па ако баш и не будем у многом које-чему задово-

љиво вас, испитајте је ли то баш тако морало бити па ме онда осуђујте. — Ми свештеници стојимо данас међу три ватре, од који свака на по се, у стању је пржити нас. Ту је на првом мјесту народ наш. Од њега зависимо од њега живимо, па нам тај народ и суди; на другом мјесту власт је духовна, те не извршили се сваки налог и одредба, ето одма: опомене, укора, јепитимије и премјештаја; није ли се опет, с треће стране, задовољило политичкој власти и државном закону, ето ти одма позива на одговорност, глобе, затвора и др. казни. — По св. евангелију, нико не може два господара служити, али ми свештеници, ето морамо мјесто једнога, тројици задовољити, а пошто то није баш најлакша ствар, то нека се и погрјешке свештеничке, а на по се моје, не осуђују безразложно.

Срећан сам и, ма да не могу рећи да је баш свагда међу нама цвало смиље и босиље, али није опет свуда трње и коров. У опште узев живили смо лијепо и у миру, сви смо избјегавали зађевице и мирили узбркане духове, ако би се ће који показао и то је у опште, а за наше личне ствари, могли смо се ће и споречкати, те ја као свештеник овом приликом од моје стране праштам свакоме, а кога сам па то у чему било увриједио и озлоједио, молим, да ми прегори и заборави, јер нас на то и наука еванђелска упућује.

И сад, кад сам и с тијем готов, оћу да вас при овом усменом и последњем моме праштању кратко поучим.

1. Прије свега, молим вас, останите и на даље као што сте и до сад вијерни својој српско-православној вјери. Вјера нас спаја с Богом, одвраћа од зла и свега, што би нам души и тијелу шкодити могло и приводи нас у мирно пристаниште вјечног покоја или блаженства. За вјеру ову, наши су предци јуначки борили се — на коцу и конопцу издисали, а ње се нијесу хтјели одрећи. Угледајмо се на то! Вјера је ова права Божија установа Христом Спаситељем основана а мученицима и апостолима утврђена и распрострањена. Вјера је православна права, а то јој и сам назив свједочи; вјера је ова красна а боље и савршеније није кадра никаква наука ни мудрост људска уредити. Вјеру ту поштујте и чувајте.

2. Народност српску чувајте и стојте чврсто на бранику, да вам се име ни језик не крњи, особито у данашњем добу, кад многи оће да нас од нашег одроде и друго нам име наметну. Ми не присвајамо туђе, ми не кажемо, да је наше, што није наше, но зато и опет чувајмо своје, да нас млађи нараштаји не проклињу и не пристрасна историја не осуђује нас. Оно поносно и најдраже нам име: Србин, нека звони из уста наших свагда и пред сваким. Нека њежне мајке своју невинашцад уче, да међу првим ријечима: „мама“ и „тата“ знају протепати и то красно и лијепо име: „Србин“.

3. Црква је духовна мати нас свију. Држите је и чувајте; красите је клаком и каменом, иконама и златнијем кретовима; поштујте је као мајку српске школе; долазите у њу и што чешће походите је, јер је то једино на земљи мјесто, у коме сам Бог обитава. Молите се Богу јутром и вечером, свагда и на сваком мјесту, но сјетите се и тога, да су Богу пријатне молитве, ако их више људи заједнички престољу Божијем шаљу.

Бог је људима највеће добро, па и опет велим, молите му се, благодарите му, уздајте се у њега, и чините све оно, што вам он кроз св. писмо у цркви својој даје знати.

4. Школа српска је вама потребна, јер се у њој кују они ланци, који нас за Бога, вјеру и народност нашу вежу. Српска школа, српско име, српску славу и српске јунаке помиње и слави. Чувајте је, па сте сигурни, да вас неће тако лако струја туђинштине ухватити и од свога разлучити. Са српском школом, поносни сте и чувени. Будите јој и на даље оно, што сте и до сад па за вас нити ћемо се стидити нити икад бојати.

5. Овдашња српска црквена општина, сваке је хвале достојна. Она чува углед своје цркве и школе а дужности врши савјесно на опште добро своје браће суграђана, и с тога је баш тако чувена, те ужива добар глас и повјерење међу свима нашијем општинама у Босни и Херцеговини. Заслуге јој признаје свак, па сам и ја био, јесам и остаћу поштоватељ њен и ствари ћу њене увијек, колико могао, бранити и заступати. — Ако ико могне доказати, да сам ја кад год био против овдашње црквене општине, па та ма из који личности да се састојала, онда ни моје ријечи немају мјеста и не поклоните им повјерења.

Сваки човјек обично жели боље, него што је у самој ствар, но ја велим, останите господо општинари, као што сте досад били, па ће ваше народно и црквено добро увијек напредно бити. Живили! и Божија помоћ нека вас увијек руководи, како би црквено-школеке послове увијек на опште задовољство вршити могли. Пазите ваше свештенике и учитеље; јер се каже, да је будућност оније људи осигурана, који своје заслужне људе цијенити умију

6. Свештеници и учитељи нека врше своју дужност и свагда се сјећају народа, од кога су изашли и коме служе; нека не рачунају на своје заслуге толико, колико на повјерено им народно добро. Нека се називају достојни пастири свога стада, па ће онда достојни бити и оне заслуге коју им народ, од своји уста закидајући, даје! Школа и црква тијесно су склопане, па за то и учитељ са свештеником мора и треба, да се слажу а народ опет, како једном, тако и другом своје поштовање да указује.

7. На седмом одјељку ове моје поуке, вама се обраћам драга моја дјецо! Ви сте благо, којим је Бог обдарио родитеље ваше; на вама ће свијет остати, па будете ли ви ваљани, добри и поштени, и свијет ће ваљан и поштен бити; застраните ли, Боже сачувај, ви и потонете ли у дубину неморала и развратности, онда ће нам и свијет бити изопачен и опасност пријети ће роду нашему. Владајте се лијепо, учите добро и марљиво, слушајте науку, која вам се у школи предаје, а уз све то, повинујте се родитељима, учитељима и свима старима, па ће те бити добар и честит народ. Добру и послушну дјецу свак воли, па их и сам Бог благосиља, дајући свакоме срећу и дуго земаљско живљење.

Који од вас сврши основну школу, тај одмах нека се лађа, па то било ма каква заната, јер занат неда просити. Занат је у невољи, а више пута и без невоље храна, избјегавајте хрђава друштва и гледајте свагда што бољи и паметнији раде, па тако чините и ви.

8. Ви велики, пазите и потпомажите мале; старији, будите примјер и добри млађима; господари, пазите ваше слуге, као и другу домаћу чељад; и не закидајте им од уговорене плате; а ви слуге, радо и весело вршите вољу својих господара и чувајте господарско добро, као и своје, па ћете заслужити, да и ви по времену постанете господари. Будите поштени, макар да

сте сиромашни. Радите и Бога се бојте, па ће он по својој великој милости и с вашим стањем на добро управити.

9. Мужеви и жене, гајите међусобну слогу и љубав, коју сте једно другом задали, ступајући у браћну везу. Рачунајте свагда, да сте једно тијело, па зло једнога, нека је зло и другога, а добро једнога, нека дијели и она друга страна. Маните се развратна и непоштена живота, које томе наклоњен, па ћете бити мирни, срећни и задовољни.

Мир је свагда бољи, него ли неznam каква парница, па зато и не тражите, да вас други мири и поправља, — сами се лијепо и заједнички споразумите па ће то најпречији пут бити, да се замршена ствар на добро изведе.

10. Ви матере, клоните се моде, избегавајте лукузе, одијевајте ваше кћери народним одијелом и у свему будите углед лијепог ерског поноса и поштења; набљудавајте у кућама ред и чистоту; будите узор вашој дјечи, јер је обично и народ срећан, ће су матере честите. Српска пословица вели: каква мајка, таква и кћерка — или: по оцу се познаје син, а по матери кћи. Од вас зависи много, јер читава кућа стоји на жени. Зар је мало примјера, ће се код нас вели да је са том и том женом кућа пошла у напријед.

Допада ми се ваше владање, а особито с тога гледишта, што се раскошу и моди тако не одајте, као што је то случај у неким већим нацијем босанскијем мјестима; а лијепо је и то, што нијесте поносите, и што не окрећете главу од други ваши сиромашни сестара. Останите и на даље такве, па сумње није, ви ћете се увијек

одликовати од другије жена, које се слијепо по воде по туђим обичајима и модерном живљењу.

11. Ви младићи, клоните се дангубе, прекомјерног трошења, раскалашног живота, штетних игара, срамних пјесама и свега, што вам убија углед, руши здравље, поткопава имање и у опште чини вас најдостојнијим имена омладине ерпске.

Многе међу вама волим; па баш за то, што сте ми толико драги били, то вам као пријатељ ваш савјетујем. На вријеме се жените, јер ће и то много послужити и моралном и материјалном добру вашем.

12. Ви дјевојке, будите ваљане, послушне и смирене. Које сте сиромашне, те вас је зао удес одредио, да сте сад туђе слушкиње, будите кућама господарскијем вијерне и радите колико више можете. Чувајте ваш образ и поштење, не будите језичне; а смиреност је опет најљепша хаљина, у коју се млада дјевојка може обући. То и вама савјетујем, јер сам вам увијек добра желио и желим.

13. Сви у опште, пазите се и потпомажите. Праштајте увреде један другом; не сплеткарите и непунтајте један за другијем; будите искрени, држите се истине; поштујте празнике и останите као и свагда добри и поштени људи. Своје браните, а туђе поштујте и не дирајте — мене пак задржите у усомени онолико, колико и ја вас мислим држати.

Бог вам дао сваку срећу и здравље! Бог вас благословио и подарно вам блага, која сами себи желити можете!

Све оне, који нијесу данас овде, поздравите, и сви примите мој благослов и опроштај и моје последње али срдачно: С Богом!

Из парохије „Раковачке“ у маглајском протопрезвитерату. (Освештање цркве).

Ова доста мала парохија, у којој је село Раковац по највеће, и које само броји око 140 кућа, у коме живе све сами Срби православне вјере, доживило је лијепу, знамениту и ријетку свечаност, освештање своје нове цркве, коју је подигао Пејо Тодоровић, тежак из Раковца, уз припомоћ својих сељана и друге наше дарезљиве браће на страни. И наша висока земаљска влада у Сарајеву благоизвољела је још прије освештања

послати овој цркви нужне црквене хаљине, утвари и књиге.

Ова је црква до крова сва од камена, а подигнута је на једном лијепом висоравњу, који се зове „Превија“; а она махала гдје се црква наводи зову „Јаковић“.

Од ове нове цркве има 2 сах. до Маглаја; а 5 сах. до манастира Озрена; а до цркве пак

у Возућој равни 10. сах., рачунајући путовање на коњу.

Темељ цркве постављен је 4. априла 1890. а свршена је и освештана на 9. Јуна ове 1891. године, у славу силаска св. Духа на Апостоле. Свечаност ова у толико је сјајније испала, што је освештање цркве обавио наш општељубљени Високопреосвештени господин митрополит Ђорђе Николајевић. Није ми намјера о овој ствари на шире писати, него тек гледаћу у главним потезима да кажем како је ова свечаност текла.

Њ. В. Господин митрополит припјео је у пратњи прото-ђакона Бошковића у Маглај још у Петак, у 6 сах. пред вече жељезницом; па, и ако је тог дана било небо са свију страна натмурено и падала тиха кишица, ипак су на колодвору осим грађана из Маглаја и сељака из околине, причекали господина митрополита *сви чиновници* наше вароши. У дочеку тога видели су се још и 2-3 угледна мухамедовца, а на челу им начелник града Мустафа-бег Узенрбеговић.

Кад је госп. митрополит ступио на земљу из жељезнички кола, поздрављен је од свију присутни добродошлицом, а за тим је руковао се и питао са свима редом; а народ прилазећи са дубоким поштовањем љубио је уједно свога архијереја у руку.

Ово испитивање и разговор г. митрополита са оном масом свијета што га је дочекала, мало је трајао, због кише која је падала, него у брзо г. митрополит усједне на кола и одвезе се у стан маглајског пароха, гдје је и преноћио.

Од колодвора па до у варош има 10 минута, а с обе стране пута видило се радознала свијета који је изашао да поздрави и види свога архијереја, који сад први пут долази у овај крај. Кад се узме у рачун и ова околност, онда ће сваком лако моћи јасно бити, да је г. митрополит дочекан сјајно. Истина је; ту није било никакви смишљени парада и говора, али ипак могло се лако познати на лицу и очима свакога присутнога, велика веселост и унутрашње расположење.

Сутра у 9^{1/2} сах. прије подне извољело је Њ. В. госп. митрополит походити у конаку котарског предетојника, којом приликом представљено му је сво чиновништво; а иза тога посјетио је такође градско поглаварство и школу. Изишавши из школе г. митрополит шетао се и разгледао варош; а кад се вратио кући, тачно у 11^{1/2} сах.

учинили су подворење г. митрополиту г. г. предстојник, судија, порезник, градоначалник и остали свега 8 на броју. Подворење је трајало око 25 минута и проведено у пријатном и веселом разговору.

Тога истог дана, иза подне око 2 сата већ је било све готово и спремно да се полази пут Раковца, те се могла видити велика живост и кретање пред станом маглајског пароха, од искупљене свјетине и коња који су спремно били за пут.

Равно у 2^{1/2} сата изашао је г. митрополит и узјао на коња њему одређеног, а одмах за њим протонамјесник маглајски, по том ђакон са још 5 свештеника и учитељем из Дервенте, и још неколико сељака.

Док се прошла варош и од ње одмакло за једно 20 минута, све је било тихо и ћутало се, а послје се приметне разговор, то о овом то о оном. Њ. В. госп. митрополит био је весео и расположен путем, те запиткивао: „Чија је оно кућа? Које је ово село? Како се зове ово брдо? и т. д.“ Читав сахат смо ишли док смо дошли до села Брунице, које нам је остало у лијевој страни, низ Босну идући, и скоро имали смо сав овај пут доста узбрдит, зато кад се на брдо испесмо, станемо на једном висоравњу, да се мало коњи одморе и издувају, а зато вријеме, онако с коња, прегледао је госп. митрополит околицу и врло се чудно брдовитости овога краја, те ће рећи: „Е, људи Божи, сад видим и вјерујем, да Вам мора бити тешко, кад требате за сваку и најситнију Вашу радњу ићи у парохију, јашући по овим врлетима.“ Ова примједба што се чула из уста г. митрополита није нама свештеницима била мрека, и то ради тога, што се нађе по гдје који парохијанин, који је сву надутост и поквареност по некога варошљике прикупио, па би хтјео да му поп прелијеће и доспјева свуда у брзо, као да би био на крилима, а неће да помишља како то није могуће. Са овога мјеста видо се мало тороњ од нове цркве у Раковцу, нама десна стојећи кад се на исток окренемо.

Одавде нијесмо пуно ишли, а угледасмо на једној омањој равници поред пута, више тако званог „бруничког молитвишта“, један чопорак сељака из Раковца, са својим парохом на челу, који су изишли да суеретну и поздраве госп. митрополита.

Кад је дошао г. митрополит на домак овога сакупљенога народа, оставио је коња, а присутни

га поздраве: „добро дош'о господине.“ Одмах за тим приступи најприје њихов парох, пољуби у руку и упита се за здравље са г. митрополитом, а за тим и сви остали. Ни овдје нисмо коња одјаивали, него кренемо нама даље, и ако није још до цркве било више од $\frac{3}{4}$ сахата. Цио овај пут од Маглаја до у Раковац, води скоро све кроз шуму, па није да је само пријатно путовати овако у друштву и на туђим ногама, него ти се чисто чини да растеш и подмлађујеш се у оваковим приликама; а наш је пут сада одавде постао и пуно веселији и раздраганији, јер се пратња г. митрополита знатно увећала са пјешацима и још са два коњаника.

Пут је сада изнова текао уз брдо, скоро $\frac{1}{2}$ сахата, е кад и тај терет превалисмо успевши се и на потоње брдашце, што је од нас цркву заклањало, сад видисмо цркву сасвим добро, па и народ који се бијаше већ прикупио око ње. На овоме брдељку могли смо се и ми од цркве добро видити те зато почеше нама и прангије грувати, које су намјештене биле на једном брежуљку више цркве.

Могло се примјетити, како пуцњавом прангија чисто прену свијет из његовог досадањег стања, па се поче нама у већим гомилама од цркве напријед помицати, идући нама у суерет.

Ми, сисавши већ у раван, допирасмо до првих редова од народа. Сада устави коња госп. митрополит и сјаха, а такође и сва његова пратња, а у тај пар заори се дуготрајно: „Живио! Одмах притрча неко из народа те прихвати коња испод г. митрополита пољубивши најприје у руку, а на то се опет заори: „Живио!“

Сад је тек настала права тишма, јер је свако рад да види свога архијереја, и да га пољуби у руку. Видио сам како се многи побожни Хришћанин крсти, па тек онда прилази и љуби у руку; а у очима стараца и старица, могле су се примјетити и сузе радости. У овој гунгули и комешању од народа чуо сам како неки говоре: „Е, брате, јес' видно, како је владика стар, па опет нам из толике даљи дошао и послушао нас! Е, па живио! „Живио нам да Бог да!“ чуло би се опет како други надодјаје.

Кад је био крај поздрављању, отишао је г. митрополит на одмарање у приправљену за њега кућу, код Пеје Тодоровића, која није далеко од цркве; а такође и сва његова пратња сјела је и мало оданула од пута, а на скоро послје одмора

почело је вечерње, кога је свршио парох маглајски са ђаконом Бошковићем.

Пред вече слегло се још доста свијета из оближњи села; а и сутра до неко доба дана још је народ придлазио.

Сутра дан, т. ј. први дан Духова, започело је јутрење рано, а од прилике око 8. сах. пошао је г. митрополит из свога стана у цркву, а пред њим ишла су дјеца обучена носећи чираке. По даље од цркве дочекали су г. митрополита б. свештеника сасвим обучени у црквена одјејенија, и тако допратили га у цркву уз грување прангија и пјевањем дневног тропара.

Најприје је обављен чин освештања, па онда архијерејска служба, на којој је проиаведен за ђакона, Коста Поповић, учитељ из Дервенте, а најпослије свршено је и велико вечерње.

За вријеме од 8 сати до 1 сат иза подне док је трајало освештање и свечано богослужење, грувале су прангије непрестанце. На причасном говорио је народу врло лијепо и поучно слово г. митрополит.

Послије службе сјео је г. митрополит са осталим гостима за ручак, који је приправио Пејо Тодоровић, за 20 особа, и то одмах код цркве, у лијепом хладу.

За вријеме ручка наздравио је прву здравицу г. митрополит, Њ. Величанству цару, на коју се сви присутни одазваше бурним: „Живио!“ Котарски предстојник из Маглаја г. Јордан, наздравио је госп. митрополиту и свештенству, на што је одпјевано: „тон деспотин“; а прото-намјесник г. С. Бјелајац наздравио је предстојнику и чиновништву. Осим ови здравица, још њих неколико пало је а наравно иза сваке је одпјевано по једно „многаја љета.“

За ручком пјевале су се и различите пјесме народне, али нови ђакон особито је добро одпјевао „Бранково коло“, уз припомоћ учитеља из Хрга г. Боројевића, и свију присутни. Лијепо нас развеселио уз гусле, такође Бранковом пјесмом „Гусле моје овамо те мало“, Ђорђе Марковић, син пок. проте Серафима Марковића.

За сво вријеме послје подне играо је и пјевао народ око цркве и по цијелом збору.

Кад је био ручак око 5. сах. готово, отишли су сви гости да гледају народно весеље, игру и пјесму, које се није ништа пометало, и ако је мало кишица пренула иза подне.

WWW.UNILIB.RS

Примјетити ми је да је тога дана и ако је било доста народа, врло мало прилога пало за цркву, по чему се може видети, да је народ у маглајској нахији доста сиромашан, а не што му је вјерско чувство отупило се, као што ће можда неко помислити.

У недељу у вече преноћио је г. митрополит код Паје Тодоровића у Раковцу, и тек сутра касно иза подне кренуо пут Маглаја, гдје је опет у стану пароха маглајског конаковао.

У уторак око 9¹/₂ сати изјутра одвезао се г. митрополит у фијакеру до на колодвор, испраћен туде свечано од народа и чиновништва исто онако као што је био и дочекан.

Немогу а да на овом мјесту не захвалим г. Мустј-бегу градоначалнику, на услузи за фи-

јакер, што је имао доброту послати га, те се је г. митрополит довезао у варош и одвезае на колодвор.

Такођер овдје ми је казати, да је Н. В. гоесп. митрополит оставио за собом најљепшу успомену и у Маглају и у Раковцу, као и код свију оних, који бише свјedoци ове радосне светковине.

Нек је уједно искрена хвала свима оним, који су присуством својим увеличали светковину освештања нове цркве у Раковцу, у којој ће се од сада појати торжествене пјесме, за здравље и срећу свију оних, који и најмањи дар учинише, а све у славу Бога и наше лијепе прађедовске ерско-православне вјере!

С. Б.

Нешто о манастиру у селу „Липнику“

(у протопрезвитерату Санског Моста.) По народном приповиједању саопштио: **Петар С. Иванчевић.**

Истина Бог, тешко је нешто тврдити и доказивати по голом народном приповиједању, а још кад човјек нема каквих доказа, на које би се могао ослонити. Ма ипак мислим, да народно приповиједање није бадјава — и мора да је нешто било; па ако ништа а оно је штоно има ријеч шушнуло, јер: „Ништа није без нешта“.

* * *

Ето Србине брате и мили ерски роде, околни ерски народ на сав мах приповиједа, да је манастир био у данашњем селу „Липнику“, а ево штовани читаоци проносиоца ерско-црквене про звијете цијењеног нам „Источника“ како то народ приповиједа:

„Село „Липник“ било је некада све шумом обрасло, а нијеси нигдје куће могао виђети, осим што је био св. манастир и његове неколике стаје. Западно од данашњег села Липника налази се шума звана „Стрмонога“, у тој шуми има брдо, које се „Кућан“ зове. На Кућану била је велика липа, које је хлад велики простор заузимао. Ниже поменутог брда био је ерско-правословни манастир — храм св. пророка Илије. У том би манастиру стајала вазда по неколика калуђера. Како је око манастира силна ситногорица била, то братство замоли власт, да смију крчити око манастира, а у корист истога. Власт им дозволи,

да слободно могу све око манастира и колико гођ хлад поменуте липе заузима крчити.

Мало помало искрчи братство помоћу добријех и побожних ерски душа силну земљу, да јој не немогоше цевапити. С тога населе неколике ерп. прав. породице, да им само помогну обрађивати ту њихову крчевину, а и њима даду земље колико им је требало. Ту своју крчевину и то неколико насељених кућа назове братство „Липник“, па оној великој липи.

Пошље су опет те насељене породице крчили, и тако све понешто постаде „Липник“ калуђерско велико село, а у њему бијаху све сами челик Срби православне вјере. Ерским по турицама би тешко, да манастир тако силну земљу има, а да су насељеници сами за се. С тога некаква мухамедовска породица по имену Беширевић посвоји данашње село „Липник“, или боље рекавши отме. (Народ приповиједа, да је та породица т. ј. Бешировић поријекло ерског јунака Јанковића Стојана, ама су велики зликовци били ерско-прав. народу, али је њихово данас прошло, има их који се драге воље у војнике јављају, а код куће немају шта да једу).

Народ не зна које манастир право, он само зна да је постојао. Има многи старца, који памте кад је био, али се не сјећају кад су ка-

луђери у истом били. Веле да га је године 1851. некакав Кара хоџа из дубоке Крајине (цазинског котара) свега похарао и попалио, јер тад су Крајишници војевали проти османској влади, па се је бива потурица осветио на св. манастиру, кад није могао на непријатељу. Пошље је народ молио везира, да му дозволи, да опет на истом мјесту начини што црквице, што им је везир и дозволио. Можда је то данашња црквица,

јер на истом мјесту и сад има мала црквица, а храм јој је св. Илија, те се тај дан скупи силна Србадија на српски збор, па се моли Свевишњем и слуша српског гуслара и пјесника, гдје опјевава српске јунаке, српску сјајну и дивну прошлост, српске муке и патње пошље оног чемерног доба 15. јуна 1389., а прориче српску будућност.

У манастиру Гомионици, 1890.

Први поздравни говор парохијанима.

Во имја Оца, и Сина,
и свјатаго Духа. Амин.

Благочастиви Христијани и драга браћо!

Ви одавно чекасте и желисте, да видите мене као свог свештеника, у овом светом храму, ви изгледасте има скоро година дана, кад ће опет овај свети храм и парохија Чечава, имати свог сталног свештеника, ви са веселим срцем очекивасте, кад ћу вас једном благословити, као своје богом чуване парохијане, и вјерне синове православне цркве. Но слава и хвала Господу Богу, ваше жеље су се ето испуниле

Видим вас све данас и мале и велике испуњење у овом светом дому божијем, ће радосним срцем и веселим погледом очекујете моју прву службу. Те нећу ни ја тајити да је такође и моја душа желила, и срце чезнуло, да се повратим што прије у овдашње мјесто, као свештеник српски, и да вам преодам благослов Свевишњег Творца неба и земље, и да исти примајући са њим такођер примите у ваша срца нову силу побожности, мира, слоге и љубави христијанске. Топлу жељу мог покојног дједа и оца, који су показивали за вас и за овај свети храм, показиваћу и ја као ваш свештеник а њихов потомак, и уложићу све своје силе да што више користим светој цркви, српској школи, просвјети и напредку српског народа.

Љубав коју ми указасте, при мом долазку и ваш данашњи многобројни скуп, у ову свету цркву, и сад и увјек испуњаваће душу и срце моје, цијелог вјека мог остаће у вјечној успомени.

Поздрављам све вас од првог до најмањег, и старо и младо, и женско и мушко, сви мени мили и драги благочестиви Христијани моји! Чинећи то, прво је што желим уписати на срцима свију вас: да поштујете своју свету вјеру пра-

вославну, и да чувате своју милу народност српску, а данашњи празник св. недјеља и свети оци и сви божји праведници и пророци, који се прослављају данашњим даном, у светој цркви православној, биће нам помоћници и заступници на сваком мјесту, и у свако доба.

Славити празнике Господње и свете боготатере, угодника и светитеља, у цркву долазити, Богу се молити, цркви прилог доносити, исповједати гријехе своје са покајањем, примати тајну светог причешћа, чинити добро ближњем свом, подјелити књазу и сироти, утјешити и разговорити жалосног, бједном помоћи, гладног нахранити, жедног напојити, страног у дом примити, неразумног поучити, — то је пут, који води у царство небесно. (Мат. гл. 5 ст. 3.)

Чули сте драга браћо, да свето јеванђеље каже: Љубите непријатеље ваше, благосиљајте оне, који вас куну, чините добро онима, који на вас мрзе, молити се Богу за оне, који вас гоне. (Мат. гл. 5 ст. 44); Држите се добро ове свете јеванђељске поуке, и опраштајте један другом нанешене уврједе, па ће и отац небесни опростити вама согрјешена ваша. (Мат. гл. 6 ст. 14). Живите један с' другим у миру, слози и љубави, а благослов божији са свима вама пребиваће.

Радите марљиво и савијесно рад ваш, а што зарадите чувајте и штедите, немојте расипати у беспослицу имања вашег, јер сте чули шта каже пословица народна: „*Радиша не наради, ако штедиша не наштеди.*“ Избјегавајте распру, свађу, непите преко мјере пиће, јер је пијанство корјен свију гријехова, а и свети апо-

стол Павле говори: „*Не отивајте се тикем вмемже јести блуд.*“ (Јеф. гл. 2 ст. 18).

Заиста драга браћо, од пјанства нема गरेг зла на свијету, пјанац нема свјести, подобан је најгорој животињи, мрзи сам на се, што трезвен и не мисли, то ће пјан учинити. Од ових пороха чувајте се као од живе ватре паклене.

Имајте сви на памети моје данашње ријечи и усвојите их као душевни дар од вашег свештеника. Љубите Бога, испуњавајте његове свете заповједи, живите у миру, слози и узајамној љубави и подпомагању, владајте се свагда онако

као што то и приличи добрим и правим христјанима.

Чинећи данас свој свима овакав поздрав, молим вас браћо именов Господа нашег Исуса Христа, и љубављу светог духа, долазите увјек у овај свети дом божији, и молите се Богу самном заједно, да би нам молитва била угодна Богу и свецима; а Бог мира биће свагда са свима вама. Амин.

У Чечави, 23. децембра 1890.

Говорио
Јеврем Станковић,
свештеник.

Српском добротвору: г. Ђорђу Николајевићу, АЕ и Митрополиту Дабро-босанском.

Хвали Бога Србадијо мила,
Што е' владик у такога добила,
Моли Бога за његово здравље,
Моли Бога ц'јело православље!

Срб-Ђорђије, босански владико,
Свима Срб'ма премила нам дико,
Добротворе народа српскога,
Тог народа православног твога!

Ти подижеш свете задужбине,
Да ти име по смрти не гине,
Да т' је душа у сладу рајскоме,
Лијеп спомен у роду српскоме!

Бог ти свети дуги живот дао,
Узданицо, наш владико, углед ти се увјек сјао!
Задужбине јоште подизао,
Те од Срба примао: „Живио!“

Ти подижеш цркве, многе школе,
Одијеваш, храниш наге, голе,
Ти дијелиш милостиње свуда многе!
И дариваш сл'јене и убоге!

Еванђеље свето што ти каже,
Твоје дјело свако ш њим се слаже,
Јер ти чиниш како заповједа
Спас-Христова пресвета бесједа!

Таких Срба мало Босна има,
Да се може да подичи ш њима,
Ко што си ти старино Ђорђије,
Име ти се по свем Српству вије!

— д —

Молитва.

Са црквице звона звоне,
На истоку зора плави,
А из луга зеленога,
Са пјесмом се славуј јави.

Из постеље ја устадох,
Смјерно скретих руке своје,
И из чистих груди рекох:
„Боже чувај српство моје.

О гледај га са висине,
— Силни Творче цјелог свјета —
Нек му опет сијне слава,
Нек му опет срећа цвјета.“

Слаткопјевцу Гаври Бољарићу.

Посље горког ропства и чемерних днева,
 Кад и Босна преста сузе да прољева,
 Кад од голе раје постадоше људи,
 А на небу српска зора нам заруди,
 Тад одјекну јека
 Преко свег Балкана:
 Црна нам слобода
 Кад немамо знања!

Српска нам је душа, Равијола вила,
 Раширила своја златоткана крила,
 Па у билџур трубу кроз српство затруби:
 Сад вас Босна треба српски родољуби!

И са свију страна скупише се борци,
 Из Србије, Срјема, Бокељи, Приморци,
 Да послуже браћу науком и знањем,
 Окрјепе их слогом, очврвну уздањем . . .

Међу нама и ти дошо си одавно,
 Па нам проповједаш православље славно;
 И рјетко те знање —
 Црквено појање,
 По свој Босни носи,
 Па нам се поноси.

Слаткопјевче дични, ево ти признања
 За големе труде „*црквеног појања*“!
 Заслуге су твоје па ти за то хвала
 Што је Босна Српству „Пјеније“ предала;
 Та последње ланце
 Робовање свуче,
 Па одавде пјенјем
 Други већ се уче!!

То су за род труди, то је дјело свето
 Па што ти је криво ил жао нанјето;
 Што ти кажу: да си Србин с' мало жеља
 Ти се сјети бједа Христа Спаситеља . . .

Јер ти Српству дајеш знање и умјеће
 А оно те сумњом плаћа и подмеће!
 Родољуб си прави — ево пјесник труби!
 Та Србин си душом што пјеније љуби!
 И што Српству даје
 Сво богатство — знање . . .
 Па утјешен буди —
 Ово је признање!

Монах Генадија.

Ђ. Јовановићу (Монаху Генадији).

Преко мрака црне тмине
 Дивној срећи крћи пута,
 Са свом снагом ради роде,
 Па се не бој лава љута.

Пусти гласе душе твоје,
 Из рањена срца твога,
 Пусти гласе нек су чују
 До престола благог Бога.

Доста бјеше пет вјекова,
 Пет вјекова туге, јада . . .
 Напред брајко! те веселу
 Ти зацјевај пјесму сада.

Пјевај пјесме нек одлјежу
 У небеске у висине, —
 Пјевај тако докле свете
 Слободице сунце сине.

Пјевај, причај док ти траје
 И пошљедног' жића твога . . .
 С' пјесмом Србе ти се сјећај,
Пашкичкога рода свога.

*Ступај храбро и одважно,
 Православље, Српство брани,
 Јер је роде много звани
 Али мало изабрани.*

С' крстом светим тим знамењем
Побједићеш свуда роде;
 Пјевни пјесму, јер већ ено
 Красни дани нама броде.

А сад збогом, збогом роде,
 Нек те прати дивна срећа,
 Не заборав' побре свога,
 Који те се мило сјећа.

М. Милановић.

Пред задужбином.

Смирени старац од шесет љета,
Пред задужбином побожно стоји,
Тихо се чује: „Троице свешта“!
Ђе старац често у себи збори.
На зиду цркве икона бјеше,
Пред којом старац Богу се моли,
Молитве чита — оне га тјеше.
Молитва у њем' наду соколи.

— „О свети Боже! Могући Творче!

Смилуј се мени и моме роду;
Надање моје . . . најевети Оче!
Пошаљи Српству златну слободу.

„Доста је, доста невоље, туге;
Доста је смрти, чемера, плача,
Вјешала, колца, невоље друге . .
Што трпе моја невина браћа . .

„Србин те моли пет вјека — ево.
Па опет нема слободе свете . .
Србин се презире десно — лијево,
Србина ждери аждаје клете.

„О оче! Оче смилуј се роду,
Саслушај гласе од синка твога,
Пошљи нам, пошљи слогу, слободу,
Нек слава цвјета у рода мога . .

„Ил' жиће моје старачко прими
За Српство моје умирем радо;
Јер душман узе све што је моје
— За род и вјеру, што имах дадо“ . .

* * *

То старац рече, а сузе доље,
Низ лице блједо падају често.

Плесље, на Херцеговини Јула 1891.

Икону љуби, а драге воље
За Српство мило живјет' бипресто.

И шум се чује у висе горе,
Ђе старац добри Вишњега моли,
У старцу добром мисли се боре,
Срце га српско за народ боли.

Тишина свуда, уздаха нема
Нити се чује глас доброг старца,
Душа се његова вјечности спрема,
Пред престо Силног — Вјечитог оца.

И задњи уздах мог'о се чути,
Што старац добри из себе пушти,
А тјело старца на земљу паде
И дух свој српски Вишњем предаде.

* * *

Пред задужбином народ се купи,
Да доброг старца земљици даду,
Да задњу хвалу — вјечиту славу
На задњем часу старцу одаду.

У том се свјетлост на небу виђе
А у сред неба натпис се сјаје:
„Ко род свој љуби и вјеру чува,
Тог' и по смрти сунашце грмје.

Ко шрти много, тог' Вишњи љуби,
Тај неће свагда, да буде роб,
Па ако тјелом и умре доље,
Дух његов неће пасши у гроб“ . .

Скупљени народ кад виђе чудо
Весело рече у један глас:

„Бог да те прости наш мили старче.
О Вишњи Боже буди нам спас“ !!

Родољуб.

С пута Његовог Високопреосвештенства господина Митрополита Борђа Николајевића приликом освећења цркве у Петровцу дне 20. јула (на св. Илију) 1891.

Када се код нас чуло, да ће наш љубљени архипастир овуда пропутовати ударила је нека особита живахност у сав народ српско-православни овога мјеста, јер је свако желио да види свога духовнога поглавицу, пошто сви у овим крајевима ријетко то дочекујемо. Прије двије године када је Високопреосвештени господин и наш љубљени старац овуда пролазио, ми га — што но ријеч — честито ни видели нијесмо, па смо се чисто изненада развеселили, чувши да ће овуда пропутовати. Цијела вараш наша на дан доласка његовог оживила бјеше, тражећи неко кочије а неко коња како ће пред високог госта изићи и поздравити га. Ово не обично одушевљење народно и нехотично опомиње нас, да се сјетимо и да добро упамтимо како народ наш умије цијенити и поштовати оне, који су то поштовање заслужили. — Још прије подне изишло је до хана у „Дреновом тијесном“ под планином „Грабежом“ мноштво народа од свију вјера. Ту си могао видети браће мухамедоваца, католика, јевреја, Срба православније, гдје братски и здружено чекају и изгледају, када ће гласник јавити да Његово Високопреосвештенство долази.

Истом у пет сати по полдне помоли се цијела поврка кола а у најпрвијем сјеђаше старац митрополит, те изгледаше здрав и крјепак, да му се свако од присутни дивљаше његовој старачкој снази и моћи, јер нам чисто млађи изгледаше, него онда када је прије двије године овуда пропутовао. Од круцљана који га допратилише видео се ту између осталијех пречасни г. прото П. Гаковић и чланови српско-православне општине крупске, онда многи други грађани.

Када је Његово Високопреосвештенство из кола изашло поздрави га котарски престојник бихаћки госп. гроф Брандис. За тим ступи пред њега надзиратељ протопрезвитерата бихаћког К. Ковачевић, те га поздрави испред народа и свештенства са кратком бесједом, на којој се Високопреосвештени уредно захвали. Онда му и остали приступише, те се ш њим поздравише и руку му пољубише. Када се Високопреосвештени ту одморио, крене се пут Бихаћа. За њим је ишла цијела руља кола, која се од велике пра-

шине — која се је по путу дизала — једва могаху виђети. Овом приликом не моремо пропуштати а да се срдачно не захвалимо нашој браћи суграђанима без разлике вјере а особито благородном госп. Мехмед-бегу Алајбеговићу градоначалнику бихаћком, па онда г. г. Стипи Ивковићу пресједнику католичке општине, овдашњем Муфти-ефендији, Јози Сукићу, Рекницеру и другима, који сваком па и овом приликом показаше да смо браћа и синови једне нам заједничке домовине Босне поносне. Стан за Његово Високопреосвештенство бјеше одређен код пресједника срп. прав. општине г. Вује Виројевића. Допративши ту народ свога драгог госта развије се куд који примивши најприје опростјајни благослов. Његово Високопр. примило је најприје котарског престојника на подужу аудијенцију а за тим свештенство овога протопрезвитерата са којима се је очински разговарало о њиховим потребама. Сутра дан оставило је Његово Високопр. нашу варош те је већ у 6 сати кренуло пут Петровца. До хана Беговца допратише га чланови српско-православне општине и свештеници, гдје је био припремљен и доручак. У исто вријеме стигао је ту и велеможни г. окружни предстојник Ројводић, који се са Његовим Високопр. дуље разговарао односно градње српско-православне цркве у Бихаћу. Опростивши се у Беговцу са окружним предстојником кренуо је Високопреосвештени преко равног Дугопоља у Врточе. У Врточу осим тамошњег народа искупили се бјеху грађани петровачки, да сретну Његово Високопреосвештенство. Чим кола стадоше поздрави митрополита надзиратељ протопрезвитерата Петровачког г. Коста Новаковић са кратким и лијепим поздравом, на који се захвали Високопреосвештени срдачно. Ту нађосмо и пречаснога господина Тому Алагића професора на рељевској богословији. И он пошао бјеше на освештање цркве у Петровац. Ја га прије нијесам познавао, па сам се чисто радовао, да видим човјека, који спрема будуће свештенике за њихов велики и тешки свештенички позив. Госп. Алагић је око 30 до 34 година по прилици стар, те већ по његовој спољашности судећи као и из његова опхођења са свештеницима море се мислити, да

је то човјек од високе науке, да је интелегентан што но кажу. Нема ти у њега оне надутости ни охолости, која се море видити код неке браће свештеника преко границе, који се држе много више него што обично јесу у петини. И занета то је прво правило, којијем се мора човјек познати: какав је, колико зна и умије. Његово Високопр. зажели да види цркву врточку која се ове године ту дограђује. Па премда је иста близу четврт сата од цесте на једном узвишеном брежуљку удаљена ипак Високопресвештени са младалачким ходом к њој пјешнице корачаше. Разгледавши ју, врати се опет пјешнице цести, гдје га приправна кола чекаше. Преко 17 кола изишло бјеше из Петровца у сретање своме љубљеноме госту. Милина је била видити како се ерпека тробојница у првом реду кола пред веселим народом лепрша. Код тако званог „Гладнога хана“ дочекаше митрополита неколико првијех Мухамедоваца са градоначалником петровачким госп. Скендер-бегом, који су изишли ту у сретање. Одморивши се ту близу пол сата кренусмо пут Петровца. Око један сат по пол-дне стигли смо у Петровац, допративши господина митрополита до његовог стана који му је у ерпеко-православној школи одређен био. Срби петровчани како разумјех нијесу имали до сад своје школе, па су ову зграду (а ту је била прије народна школа) ископули с намјером да у њој ерпеку школу подигну. То им може свакако на похвалу служити, јер онда ће поред лијепе цркве и своју школу имати.

Сво стране свештенство разредили су вриједни Срби петровчани по својим домовима да могу бесплатно преноћити. Мени је конак допао код поштенијех ерпекних трговаца браће Ковачевића. То је једна између најпрвијех кућа ерпекних у Петровцу, те ћу по њој слободан бити дотакнути се мало кућевних обичаја ерпекних у Петровцу, јер сматрам да је тако у свакој кући те дичне варошице на Крајини љутој. Кућа браће Ковачевића (премда је нова) удешена је по старом ерпеком обичају. Нема ти ту оне нове назови модерне шепртљаније — трица ни кучина, које се на жалост у многим ерпекним кућама онажају. Ту су ти укуено израђени домаћи ћилими, миндери и јастуци, које вриједне руке — како разабрах — онђе у Петровцу израђују. На женама њиховијем немати некаквих „мидера ни туника“

море се видити у гдјекојих ерпекнијех породица, које оставише своје народно одијело па обукоше туђе, хотећи се ко ђоја тим модизирати. Нема ти ту ни онога западнога гibaња ни прегибања нити има онога главо-климатања. То је просто стара ерпека босанека трговачка кућа у којој се наслађујеш гледајући у њој: ону стару гостољубивост, пријазност, учтивост, стидљивост, поштовање, услужност и у опће све врлине које су Србину прирођене.

На женама њиховијем као и на њима јесте крој старих босанских хаљина, које могу и по неколико година служити, па да опет буду лијепе и сачувају доста од своје првашње вриједности, док у онијех који се носе „алафранга“ морају се сваког мјесеца мијењати. То ваљда и јесте узрок да Срби Петровчани сви у опће доста лијепо животаре, док онамо гдје је „нова мода“ продрла — гдје знаду играти „полку“ и „мазурку“ кубуре.

Сутра дан на божественој служби служило је са г. митрополитом дванајест ако се неварам свештеника и један ђакон. Служба и освећење цркве је ишла у најбољем складу и реду, јер ако је који од браће свештеника нешто и погријешно знао га је добри архипастир исправити, па да не буде оне хуке и буке, који се некада по нашим црквама догађала. На свршетку божије службе говорио је управо заносну ријеч добри наш архипастир да је присутне толико ганула, да си на многим сузу могао опазити. Пошто се служба свршила био је сјајан објед на коме је било до 150 особа. Прву здравицу прихватио је Његово Високопресвештенство г. Митрополит напивши у здравље Његовог Величанства, која је пропраћена са „многа љета“ и царевком. Другу здравицу напио је замјеник котарског престојника сутеки пристав г. Качаровски за здравље његовог Високопресвешт. и ова је здравица била пропраћена са: многаја љета. Трећу опет напио је надзиратељ протопрез. петровачког г. Коста Поваковић за здравље заједничког министарства и владе. Четврту је наздравио градоначелник петровачки владици, истакнувши слогу која влада између Мухамеданаца и Православнијех. Тако се објед свршио у најбољем расположењу и рахатлуку па онда само последије настала и вечера.

Овом приликом показали су Срби петро-

бивост какова се мало гдје виђела. Особито је похвале вриједан њихов распоред у погледу дочека гостију и странаца, те им ја овијем путем

најердачније благодарим са жељом да се и други на њих угледају.

Биваћ 2. августа 1891.

К. н. б. пр.

Опроштајна бесједа.

Говорио **Коста С. Чавић**, свршени богословац српско-православног завода у Рељеву 16. јуна 1891. године при растанку Ђачком.

Поштована господо наставници и мили другови!

Пошље толикога дугог борављења у тами — незнању — дође вријеме да и нашем српском народу у овим крајевима зора сине, па да и нама један пут бијел дан осване. Али на жалост, као што нам је свима врло добро познато, ноћ, у којој смо ми неколико вијекова санак боравили, била је дуга и предуга, па пошто никаква умјетност не прави скокова у природа никако, то ће проћи бома још много времена, док се нама као што треба расване и док ми узмогнемо ићи оним путем којим иду други данас просвијетљени народи.

Има неколико година како и нама стоје врата просвјете отворена, и наш је народ почео својим слијепим очима прозирати у оно величанствено стање, у ком се налазе народи, којима је дан просвјете давно свануо и иза којих смо ми неколико вијекова у тами заостали.

Много ће времена проћи док ми њих и близу стигнемо, и само једина наука кадра нас је па макар и пошље дугога времена њима приближити. Да то наука може учинити нећу ни да доказујем и није потребно, јер данас су нас таке прилике окружиле, да међу нама нити може бити икога, који потребу и важност науке не би схваћао. Та у нашем се народу буди данас така тежња за науком, да се ми смијемо надати да ћемо и ми макар икад поћи путем осталих напредних и посвјетних народа, јер *„суђено је и нама просвјетљеним бити“* (срп. нар. пјесма). Смијемо се надати и ако не можемо ми то дочекати и ако Бог да, та ће се нада на нашим потомцима испунити, а ми треба да смо задовољни тиме, што на нама започиње напредак, који ће се на нашим потомцима продужити. Ми морамо ићи полако у напријед ако хоћемо да иза своје браће неизостајемо за навијек — а пошто смо и до сад ушљед историских неприлика далеко изостали, то морамо узети себи и вођу док их стигнемо, а то је наука и *једино наука*, која се може до-

бити само у школама разних врста, у чем смо ми до скора са свим оскудјевали — па и данас оскудијевамо а особито српским школама, премда се према досадањим више њих налази.

Велике просвјетне потребе приморавају народне старатеље и пријатеље да оснивају школе и ради тоги ми видимо да се у нашој отаџбини скоро сваки час оснива по која нова школа и такове потребе биле су узрок те је превишњом одлуком Његовога Величанства основан и овај наш „српски духовни расадник“ у ком се уче и васпитавају младићи, искључиво синови ових крајева за српске народне свештенике и учитеље, који су нашем народу од највеће потребе.

И данас је ово шести пут како овај завод шаље у наш народ по извјесан број васпитаних и према потребама данашњим нашега народа упућених младића. Сви без разлике они, који су до данас одавде изашли, показали су лијеп успјех у својој раду — и израдили су те овај наш завод ужива добар глас и углед у нашем народу, што је опет знак да су достојни били оне наде, која се на њих полагала. Данас излази највећи број оспособљених младића и ни за једнога не сумњам да је свјесан свога позива и да ће знати сачувати догде стечени углед овога завода, и с тога није ми потребно да говорим о правцу нашега рада, у који смо ми добро упућени од г. г. наших наставника; само једно треба да имамо на уму, а то је: да се и од данас увијек као и до сад трудимо и у отпочетим својим наукама читањем усавршујемо, јер ћемо без тога бити брзо опет оно, што смо били прије него што смо овдје дошли.

А сад при својој растанку и поласку из овога завода метнимо у срце ријечи нашега омиљеног пјесника: „Да будемо као што смо и пре били опет један другом мили“ (Бранко) и опростимо се братски сада — па не заборавимо икад

нашега друговања у овоме заводу, гдје смо ми провели четири године управо као у једној српској породици, гдје су сви чланови потпуно једнаки, г. г. наставници су као родитељи, који ту породицу васпитају једним духом, духом љубави према нашој светој православној вјери и према нашем милом народу српскоме, коме ми треба да будемо свештеници и учитељи.

Запитајмо се: ради кога је основан овај завод и коме се та и толика добротина у њему чине? Је ли нама? — Јест — и нама — али само у толико у колико ми та добротина уживамо — али ако се добро промислимо и метнемо руку на срце; тад морамо признати да се то не даје нама, јер ми нисмо тога ни достојни: него се даје некоме другоме, ко је заиста достојан, а то је добри, честити и искрени наш народ српски у овим крајевима, којег има грдни број још тако наивна, проста и неучка, да се може за њ слободно рећи да не зна шта је десно шта ли је лијево.

Кад ми знамо: да ми уживамо овдје управо оно, што је нашем народу дато; да се ми овдје оспособљавамо за српске народне свештенике и учитеље; да смо ми рођени синови ове земље и овога народа, који у нама има више повјерења него ли у странцима макар они и бољи од нас били; онда ми знамо и то да смо ми у смислу Спаситељевих ријечи: „Пастир добри душу своју полаже за овце“ (Јов. 10. 14—15), као пастири свога народа дужни смо положити за њ не само душу него и тијело и сву снагу чувајући га и крчећи ову необрађену њиву, коју хоће коров да загуши.

Тежак је посао, што нас чека и нека нико не мисли да смо ми кадри просвјетити наш народ не — то никад, али кадри смо му у многим приликама олакшати терете, које он мора да своси, што ће нам опет само тада поћи за руком ако будемо прави и искрени пријатељи свога народа, ако добро ушчувамо народне светиње и народ узучимо вијерно у духу његових религијозних и народних осјећаја, прогонећи између себе неслогу — ту кугу српску. — Без сваке сумње биће корова, које ћемо ми морати голим рукама чупати, али тога нека се нико не плаши јер ко више труда уложи, добиће већу награду од нашега преблагога Спаситеља, који каже: „Раденик је достојан плате своје“ (Лук. 10. 7); сваки ће примити своју плату према својој труду

коју ћемо ми за сигурно још овдје на земљи добити ако је зарадимо, јер ми смо позвани да радимо у народу, — који зна платити и зна бити благодарним и који се може поносити том својом карактерном цртом као ниједан други народ.

Знам да ће сваки од нас, који данас еретно у народ полазимо, знати удесити своју поуку и свој рад у опће према народним потребама и приликама, али поред осталих наших светих дужности треба да имамо на срцу у првоме реду наше српске школе и материјално стање нашега народа, и да чинимо све, што може школе и народно благостање потпомоћи. Разумије се само по себи да је наша најпрва и најсветија дужност чувати нашу свету православну вјеру, српске народне светиње и морал, али иза овога мислим заиста да је једна од најчаснијих и најсветијих дужности не само наша него и цијелога свештенства у нашој милој отаџбини Босни поносној и крсној Херцеговини, заузимати се за народне српске школе, које и јесу баш ерество за очување наших светиња, а пошто ове зависе од материјалнога стања народа — то се дакле јасно види да је свештенство позвано да чува народ од материјалне исто тако као и од моралне пропасти. Овако наше свештенство може осигурати и своје стање — и то мислим да је свакоме јасно, који зна да је у нас историски развитак тако, да је у њему народ и свештенство постало нешто истоветно. Српски свештеници не могу се узети као сталеж, него као народни људи, које је управо увијек народ издржавао као своје старјешине духовне, а у несретним приликама народ је штитио своје свештенство — и управо народ је очувао и вјеру и свештенство.

С тога што је код нас свештенство и народ био са свим скоро једно по сталежу ми и налазимо чак и сада свештеника старих, који се ни мало не разликују од својих парохјана а ма баш скоро ни у чему.

Данас су прилике друкчије и ми не можемо тежити за тим, да останемо увијек тако прости и ми и народ — али можемо тежити да се једнако просвећујемо — и да останемо увијек опет у напретку једно исто са својим народом, који кад је сачувао вјеру и њене свештенике, сигурно ће их знати и пристојно издржавати. Ми смо дужни радити за опће народно добро и не можемо учинити све, али „кад сви учинимо

ситије). Морамо нанићи на многе и многе препријекe, које ми не можемо мимоићи; но идимо слободно руковођени чистим и пошвеним начелима све ћемо то лако издржати. У овоме заводу ми смо прилично наоружани за борбу са сметњама које нас у јавном животу сретну и треба да сваком приликом будемо благодарни ономе, који нас је овдје за четири године издржавао, дајући нам све, што нам је било потребно. А то је Његово Величанство цар и краљ Франц Јосиф I., који нас је узео у своје окриље, па нас чува и води к напретку путем осталих просвећених народа, за које треба да му увијек будемо вијерни и одани и од свега срца благодарни, живио!!!

Ми се овде васпитавамо под управом и надзором Високе земаљске владе, о чијем смо се ми родитељском старању сваком приликом увјерили и под непосредним надзором његовога високопреосвештенства г. Ђорђа Николајевића, који се о нашем напретку као прави и истинити духовни отац стара, на чему им свима најердачније захваљујемо и кличемо: „Живили“!!!

Вас високопречасни г. ректоре као и високоблагороднога госп. повјерника молимо да нашу

благодарност изјавите свима нашим старијим властима и да будете искрени и вијерни тумачи наших не само ријечи него и осјећаја; а ми ћемо вама као и свима г. г. наставницима, који свој толики труд на нас уложише у нади да ће јести слатке плодове, остати за увијек благодарни, а и сад вам најердачније захваљујемо кличући „живили“!!!

Вама браћо, који овдје остајете да продужите своје отпочете науке не могу никаква савјета дати, јер ви сви и сами знате за што сте овдје дошли; једино што имам да вам препоручим то је братска љубав између себе и послушност прама г. г. наставницима, без чега се не да замислити ни једна кућица а камо ли једна велика ерпска породица.

Сад можемо слободно поћи само се на растанку још обратимо Творцу са молитвом да он одржи у овој породици — овоме духовном ерпском расаднику — ону љубав која је до данас овдје била — онај ерпски дух који је сад у нама, па ће тако одавде увијек излазити људи, који ће служити на дику и понос овоме заводу и бити од користи своме народу.

Одликовани.

Коста Новаковић, парох и надзиратељ Петровачко-Уначког протопрезвитерата одликован је *црвеним појасом* декретом од 1. августа 1891. број 1522, којим је Његово Високопреосвештенство АЕ и Митрополит Дабро-босански госп. Ђорђе Николајевић благоизволио упутити реченом свештенику у шљедећем: „Цијенећи ваше примјерно владање, вашу ревност према нашој православној вјери, матери цркви и ерпском имену, и заузимања око подигнућа и одржања ерпске школе у Петровцу; као и то: увидивши и освједочивши се о вашем умјетном и тактичном управљању прото-

презвитератом, у обхођењу са подручним свештенством, и савјесном вршењу свештено-пастирских дужности међу повјереном вам паством — нашли смо се побуђени одликовати вас црвеним појасом на дан 20. јула о. в. приликом освећења тамошње цркве.

Очекујемо и надамо се да ћете и у напријед вашим понашањем, вашом енергијом и позивом како у протопрезвитерату, вашој парохији, тако и у свештеничким сједницама, и на сваком мјесту оправдати повјерење и благонаклоност своје духовне власти и то непоколебиво сачувати, те и веће одликовање моћи получити“.

Број 1336.

Препорука школске књиге.

Притовијешке из старог зајеша за школску младеж. Саставио Јован Петровић, катихета и професор на кр. великој гимназији, реалци и учитељској школи у Загребу. Круто везана стоји 30 новч. У Загребу, накладом кр. хрв. слав. даим.

земаљске владе. 1890. — Тисак Игњ. Граница у Загребу. — 8-на стр. 103.

Ова књига одобрена је од ерпског нар. црк. школског савјета у Карловцима и од кр. земаљ. владе, одјела за богоштовје и наставу у Загребу.

Рађена је по славенској Библији и преводу Ђуре Даничића. Приповијетке у њој изложене су тако јасно, да их може свако дијете врло лако разумјети и упамтити. Писане су лаким стилем, чистим, лијепим српским језиком и јужним правописом. Осим тога додана је уза сваку приповијетку по која сходна реченица из св. Писма или народна пословица као морална поука, што такође даје

велику вриједност овој књизи. С правом можемо рећи да је ово најбоља школска књига ове врсти. Стога је најтоплије препоручујемо нашим учитељима и српско-православним општинама, а и сваком брату Србину.

Из конзисторијалне сједнице држане 1. августа 1891. број 1336. у Сарајеву.

Одговор.

Госп. В. Стакићу.

На Ваше питање у IV. и V. свесци о. г. стр. 215. овог листа, част ми је одговорити, да је у III. св. на стр. 107 и 108. у брзом преписивању погрјешно наведено ово: „— да је под бр. 35. Венијамин (Краљевић) био митрополит од 1817.—1835., који се као епископ налазио при патријарху бр. 34. Калинику 1809—1812.“ и да је исто мјесто требало овако да гласи: „— да је под бр. 34. Калиник (1809—1812.) Ове је године (т. ј. 1812.) због наступившег турског зулума по пропасти Карађорђевој, побјегао у Цариград, а мјесто себе оставио

свога епископа, чувенога Венедикта Краљевића, који је такође послје неког времена, (дакле послје 1812.) побјегао у Далмацију,“ кад је познато, да је Карађорђе страдао 1813. и да је Краљевић рукоположен од митрополита Калиника 1805. да је из Босне пребјегао у Аустрију, из ње у Србију, и 1808. дошао у Далмацију, гдје га је Наполенов синод изабрао за владуку.

У Земуљу 26. јула.

Димитрије Руварац

парох земунски.

Препорука.

Српско-православним црквено-школским општинама у Босни и Херцеговини.

На молбу српско-православне црквено-школске општине Блажујске, Високопречасна АЕ М. Конзисторија упутила је сљедећу препоруку на српско-православне општине у Дабро-босанској епархији дописом од 12. августа 1891. број 1552.: „Овдје у прилогу доставља се и од стране ове конзисторије најтоплије препоручује тој славној општини позив са књижицом српско-православне црквено-школске општине у Блажују, ради сакупљања добровољних прилога за градњу српске цркве и школе у Блажују. Познавајући ова конзисторија будну свијест српског народа у овим покрајинама, који је у толиким и толиким приликама свијету показао како љуби и штудије своју

свету вјеру православну и народност српску; познавајући даље родољубље наших српско-православних општина — потпуно је увјерена, да ће се та славна општина братски и српски одазвати позиву ваљане блажујске општине. Незаборавите да само оваким узајамним помагањем можемо дизати оваке установе, које су бедем за очување наше свете православне вјере и народности српске. Не заборавите ни то, да ово није само на корист народа блажујске општине, него на корист и дику цијелог српског народа, па зато притеците е прилозима у помоћ браћи, сваки по свом могућству, а божији благослов, слога и љубав хришћанска нека вам буде награда за то богоугодно дјело.“

Читуља.

Васо Живковић,

протопрезвитер панчевачки, посланик срп. цркв. нар. сабора, члан нар. цркв. митрополитског савјета, епар. консисторије и админ. одбора, предеједник срп. прав. цркв. општине панчевачке.

Дана 25. јуна о. г. огласила су звона панчевачка смрт овог ваљаног Србина, узор слуге св. олтара и проповједника слова Божијег. Црна рака крије сада у леденим грудима земне остатке његове, али име прота В. Живковића живјеће док је и једне стопе, гдје Србин живи, гдје се пјева: „Радо иде Србин у војнике“ . . .

Прота Васо Живковић је син поносне српске Војводине. Родио се је 31. јануара 1819. год. у Панчеву од свештеничких родитеља. Основне науке учио је у свом родном мјесту, гимназију у срп. Карловцима, филозофију у Сегедину, правне науке у Пешти и Пожуну, а богословију у Вршцу. Године 1845. буде рукоположен за пароха панчевачког. Какав је покојник био као парох, какву је љубав уживао код своје пастве, види се отуда, што га је епископ Кенгелац по смрти прота Арсенића, а на молбу и жељу тамошње црквене општине и српског народа произвео год. 1868. за проту панчевачког. Па и прије био је он одликован повјерењем својих Панчеваца, који га изабраше 1864. год. за свог посланика на срп. цркв. сабору у срем. Карловцима. Прота Васо знао је својом спремом, познавањем црквених послова и народних жеља, својим сталним карактером и српским патриотским радом, потпуно оправдати ово велико повјерење свога народа, које је као нар. посланик уживао све до своје смрти. Године 1866. буде изабран за члана консисторије, а касније сабор га одликује чланством митрополитског савјета.

Покојник је био у сваком погледу прави народни стештеник, проповједник слоге и љубави, учитељ свога народа и бранитељ његових права. Је ли гдје требало озбиљнијег рада, је ли гдје требало моралне и материјалне помоћи, прота Васо био је увијек први међу првима, био је увијек уза свој народ, па за то је и био љубљен а штован све до своје смрти, за то је био одли-

кован и од свог народа и од више своје духовне власти. Ширио је и потпомагао српску књигу, бодро је млађе на рад и заузимао се свима силама за корисне народне установе. Кад се је год. 1873. основала библиотека општинска у Панчеву, прота Живковић био је први међу оснивачима, поклонивши јој до смрти 800 комада књига. Године 1884, изабере га срп. цркв. општина панчевачка својим предеједником, којој је био на челу до своје смрти.

Прота Васо био је и пјесник. Пјевао је кратко вријеме, али и што је пјевао, довољно је да се види прави пјесник. Његове се пјесме најрађе пјевају у српском народу, јер се одликују лакоћом језика, једрином мисли и нежносту осјећаја, као мало којег његовог савременика. Споменућемо ове његове пјесме, које се и код нас у Босни и Херцеговини најрађе пјевају: „Радо иде Србин у војнике,“ можда најомиљенија пјесма у српству; „Одби се бисер грана;“ „Ти плавиш зоро златна.“ Остале му пјесме раштркане су по овим књижевним листовима: „Скоротечи“, „Срп. нар. листу“, „Бачкој Вили“, „Голубици“, „Зимзелену“ и „Подунавци“. У „Голубици“ је његова пјесма „Ода преузвишеном Србину Сими Милутиновићу (Чубри Чојковићу).“ Вјештачки је превођао и пјесме страних гласовитих пјесника као: Шилера, Гетеа и др. Да ли ће се наћи Србина, па да оно што је издано и што се још у рукописима покојниковим налази, покупи и на свијет изда?!

Ето то је у кратко живот покојног прота Васе Живковића. Умро је у 72. години. Али и ако је доживио те лијепе године старости, ипак је смрт овакових родољуба осјетљиви губитак по наш мали српски народ. Покојни прота је заслужио, да га се с пијететом сјећају не само његови вјерни Панчевци, у чијој се је средини родио, живио и умро, него да га се сјећа цијели српски народ, да се угледа на њега и млађи свештенички нараштај да слиједи оном етажом, којом је покојник слиједио и свом роду од користи би.

Па таком врлом свештенику и пјеснику српском кличемо и ми из ових српских крајева:

Слава ти, прото и пјесниче српски!

Бог да ти душу прости и помилује!